

פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' ויז

צוות המחקר הישראלי: יורם אטינגר, דוד שחף, אברהם שבות, עזרה זהר,
דוד פסיג, חיים רוזנברג

מאנגלית: ברוך קורות
התרגום לעברית מוגן על-פי זכויות יוצרים משנת 2005
המוחזקות בידי בנט צימרמן, וד"ר רוברטה זייד
כל הזכויות שמורות

מרכז בס"א, אוניברסיטת בר-אילן
דמת גן, ספטמבר 2006
ISSN 0793-1050

תרומתם של בתיה ומיכאל ויז לזכרם של אבותיהם: פרופ' חיים
גבריהו ורבי יוסף ויז, אפשרה הדפסת חוברת זו.

מרכז בגין-סאדאט (בס"א) למחקרים אסטרטגיים

מרכז בגין-סאדאט (בס"א) למחקרים אסטרטגיים נוסד על ידי ד"ר תומס הכט, ממנהיגי יהדות קנדה. המרכז מוקדש לזכרם של מנחם בגין ואנואר סאדאט, אשר בחזונם ובמעשיהם הביאו לחוזה שלום ראשון בין ישראל לבין מדינה ערבית. המרכז הוא גוף אקדמי עצמאי השואף לתרום לקידום הביטחון והשלום במזרח התיכון באמצעות מחקרים מכווני מדיניות בנושאי ביטחון לאומי במזרח התיכון. המרכז פועל ליד החוג למדעי המדינה שבאוניברסיטת בר-אילן.

סדרת הפרסומים "עיונים בביטחון המזה"ת" מהווה במה לעבודות אקדמיות הראויות לתשומת לב הציבור החושב. סדרת הפרסומים "דיונים בביטחון לאומי" מביאה לציבור את תוכן ההרצאות שהושמעו בכנסים שמארגן המרכז. תוכן החוברות משקף כמובן את דעת המחברים בלבד. באמצעות הפרסומים, הכנסים, ימי העיון והסמינרים מתכוון המרכז לעורר דיון ציבורי וחשיבה מסודרת בנושאי שלום וביטחון במזרח התיכון.

ועדה מייעצת בין-לאומית

מייסד המרכז ויושב ראש הוועדה המייעצת: ד"ר תומס א' הכט
חברים: אלוף (מיל') אורי אור, פרופ' משה ארנס, גב' נרי בלומפילד, סר רוברט רודס גיימס, גנרל אלכסנדר מ' הייג, גב' ג'ודי אן הכט, גב' מריון הכט, מר רוברט הכט, מר שלמה הלל, פרופ' ריבה הפט-הכט, מר איזי ליבלר, סנטור יוסף א' ליברמן, מר רוברט ק' ליפטון, אלוף (מיל') דניאל מט, מר בריאן מולרוני, השגריר נורמן ספקטור, גב' מדליין פהר, מר סימור ד' רייד, השגריר מאיר רוזן, השגריר זלמן שובל, רב-אלוף (מיל') דן שומרון, מר יצחק שמיר, מר מוזי וורטהיים.

ועדה אקדמית מייעצת בין-לאומית

פרופ' דזמונד בול האוניברסיטה האוסטרלית הלאומית, פרופ' איאן בקט אוניברסיטת נורפהמפטון, פרופ' פטריק גיימס אוניברסיטת דרום קליפורניה, פרופ' סטיבן ר' דויד אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, פרופ' יחזקאל דרוור האוניברסיטה העברית, פרופ' אליוט א' כהן אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, פרופ' רוברט ג' ליבר אוניברסיטת ג'ורג'טאון, קומודור ג'יסיט סינג המרכז למחקרים אסטרטגיים ובינ"ל בניו-דלהי, פרופ' ברי פוזן MIT, פרופ' לורנס פרידמן קינגס קולג', פרופ' אפרים קארש קינגס קולג', פרופ' ארווין קוטלר אוניברסיטת מקגיל, פרופ' ברוס מ' רוסט אוניברסיטת ייל.

צוות המרכז

מנהל המרכז: פרופ' אפרים ענבר
חוקרים בכירים: השגריר יצחק אורן, ד"ר זאב בונן, ד"ר רמי גינת, פרופ' איתן גלבוע, פרופ' אריה הילמן, אל"מ (מיל') אבי הר-אבן, פרופ' סטיוארט א' כהן, ד"ר זאב מגן, פרופ' עמיקם נחמני, ד"ר מקס סינגר, פרופ' שמואל סנדלר, ד"ר יונתן פאקס, ד"ר גיל פיילר, ד"ר הלל פריש, ד"ר אבי קובר, אלוף (מיל') אברהם רותם, ד"ר דני שוהם, פרופ' גירלד שטיינברג, ד"ר שלמה שפירא.
חוקרים: ד"ר צילה הרשקו, ד"ר מרדכי קידר, ד"ר יונתן ריינהולד, ד"ר רון שליפר.
מתאם קשרי חוץ: דוד מ' וינברג
מרכזות: חוה וקסמן-כהן
עריכה בעברית: אלונה ברינר רוזנמן
עריכה באנגלית: תמי שטרנליב

תוכן העניינים

1	מבוא	פרק 1
5	מתודולוגיה ומקורות	פרק 2
9	המודל והתחזית של הלמ"ס הפלשתינאית (1997)	פרק 3
9	המודל של הלמ"ס הפלשתינאית	
11	ניתוח לפי גורמים של מודל הלמ"ס הפלשתינאית	
11	א. נתוני היסוד שבהם השתמשה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997	
19	ב. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע ללידות: 1997 עד 2003	
25	ג. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע לפטירות: 1997 עד 2003	
25	ד. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע להגירה: 1997 עד 2003	
28	ה. הגורם שנזנח - ההגירה לישראל: 1997 עד 2003	
31	פרק 4 האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה ב-2004	
35	פרק 5 הערכת התוצאות	
44	פרק 6 תגובת הלמ"ס הפלשתינאית ועיון מחדש	
52	פרק 7 מסקנות	
56	על המחברים	
57	שלמי תודה	
58	הערות	

נספחים

	מודל המקורי של הלמ"ס הפלשתינאית:	
	"מדדים דמוגרפיים בשטחים הפלשתינאיים, 1997-2015"	
68	(פורסם ב-1998)	
	מודל המתוקן של הלמ"ס הפלשתינאית:	
	סכום סטטיסטי, השטחים הפלשתינאיים, 1997-2015"	
69	(תוקן במרס 2005)	
70	אמות-מידה למפקד האוכלוסין של הלמ"ס הפלשתינאית, 1997	נספח ג'
71	א. סיכום נתוני הלידות והכניסה לבתי-הספר, 1990-2003	נספח ד'
	ב. דיווחי הלידות המקוריים והמתוקנים של משרד הבריאות	
72	של הרשות הפלשתינאית, 1996-1998	

ג.	דיווחי הלידות של משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית המותאמים לרמות שלפני מפקד האוכלוסין, 2003-1999	72
ד.	דיווחי הלידות הרטרואקטיביים של משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית לעומת נתוני הלמ"ס של ישראל, 1993-1990	73
נספח ה'	סיכום נתוני ההגירה הבין-לאומיים, 2003-1990	74
נספח ו'	דו"חות וניתוחים של ועדת הבחירות המרכזית של הרשות הפלשתינאית:	
	ועדת הבחירות המרכזית, תמסיר לעיתונות לקראת הבחירות לנשיאות, 8 בינואר 2005	75
	ועדת הבחירות המרכזית, התמקדות בבחירות בירושלים המזרחית, 6 בינואר 2005	76
	ועדת הבחירות המרכזית "ועדת הבחירות המרכזית רושמת יותר מ-67% מבעלי זכות הבחירה", 14 באוקטובר 2004	77
נספח ז'	חישובי המחקר על בסיס נתוני ועדת הבחירות המרכזית מודל שיעורי הלידה של הלמ"ס הפלשתינאית כשהוא מוחל על בסיס האוכלוסין של תושבים בלבד	79 80
נספח ח'	גידול אוכלוסיית הגדה המערבית בעזרת שיעורי הריבוי הטבעי הירדניים ושל ערביי ישראל, 2003-1967	81

פרק 1: מבוא

מחקר זה נועד להעריך את מקורותיהם ואת אמיתותם של הדיווחים על גודל האוכלוסייה המתפרסמים על-ידי הרשות הפלשתינאית מדי שנה מאז 1997. הכוונה היא לאמוד את גודל האוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה (להלן: השטחים) עד לאמצע שנת 2004.

בתקופת המנהל האזרחי של ישראל בשטחים, מ-1967 עד 1994-95, הייתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של מדינת ישראל (להלן: הלמ"ס של ישראל) אחראית לרישום נתוני האוכלוסייה בשטחים. ב-1995 הפסיקה הלמ"ס של ישראל את פעולתה והעבירה אחריות זו לידי הרשות הפלשתינאית, לפי הסכמי אוסלו מ-1993. הרשות הפלשתינאית הקימה את הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפלשתינאית (להלן: הלמ"ס הפלשתינאית) כדי שתבצע תפקיד זה. ב-1997 ערכה הרשות את מפקד האוכלוסין הראשון שלה, והשתמשה בתוצאותיו להכנת תחזיות גידול אוכלוסייה לכל שנה, מ-1998 עד 2015.¹ הרשות הפלשתינאית מפרסמת תחזיות אלו מדי שנה, כאילו הן מבטאות את גודל אוכלוסייתה. נתונים סטטיסטיים אלה התקבלו, מעשה שגרה, כנתוני אמת על-ידי הגופים השונים של ממשלת ישראל, האו"ם, הבנק העולמי, האיחוד האירופי ומשרד החוץ האמריקני, ועל ידי דמוגרפים רבים אשר השתמשו בנתונים לתחזיות משלהם.² אולם המתודולוגיה, הסטטיסטיקה וההנחות של הלמ"ס הפלשתינאית מעולם לא נבחנו ולא הוערכו במלואן.

מחקר זה בוחן את מפקד האוכלוסין שנערך ב-1997. המחקר בוחן את הגדרת התושבים דה פקטו במפקד, משווה את תוצאותיו לאומדני אוכלוסייה אחרים שנערכו בתקופה זו, ומשווה את תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית לדיווחים האמיתיים של הלידות, הפטירות וההגירה שנרשמו מדי שנה על-ידי משרדים רשמיים, פלשתינאיים וישראליים. במחקר זה, אוכלוסיית הגדה המערבית אינה כוללת את הערבים המתגוררים בתוך הגבולות העירוניים של ירושלים, כפי שנקבעו על-ידי ישראל, שכן אוכלוסייה זו רשומה כבר בלמ"ס של ישראל ונכללת בסקרי האוכלוסייה של ישראל. המחקר חושף אי-התאמות רציניות בתחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית.

בסיס האוכלוסין שבו השתמשה הלמ"ס הפלשתינאית בשנת 1997 עבור תושבים דה פקטו נופח באמצעים הבאים:

- **הכללת מי שאינם תושבים:** מפקד האוכלוסין שערכה הלשכה ב-1997 כלל 325 אלף ערבים פלשתינאים אשר אינם מתגוררים בשטח הרשות מזה שנים רבות. קבוצה זו כוללת 13 אחוזים מבסיס האוכלוסין שדווח על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית. יש להפחית 325 אלף איש.
 - **הכללת ערביי ירושלים בנתוני הגדה המערבית:** ערביי ירושלים, שנספרו כבר בסקרי אוכלוסיית ישראל, נכללו גם באומדני האוכלוסייה של הלמ"ס הפלשתינאית בגדה המערבית. יש להפחית 210 אלף איש.
 - **גידול בלתי מוסבר לעומת רשומות הלמ"ס של ישראל:** מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997 כלל תוספת של 113 אלף איש מעל הנתונים האחרונים של הלמ"ס של ישראל בנוגע לשטחים. אולם הדו"חות של ועדת הבחירות המרכזית של הרשות הפלשתינאית על הבוגרים שהצביעו בבחירות ב-2005 תמכו ברשומות האוכלוסייה של הלמ"ס של ישראל ממחצית שנות התשעים. יש להפחית 113 אלף איש.
- כמו כן, אף אחת מתחזיות המודל של הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע ללידות ולהגירה לא התממשה בשנה כלשהי בין 1997 ל-2004:
- **פחות לידות:** לפי הדיווחים השוטפים עד ינואר 2005, משרד הבריאות הפלשתינאי רשם מדי שנה, בין 1997 ל-2003, פחות לידות מכפי שחזתה הלמ"ס הפלשתינאית לכל אחת מהשנים האלה. נתוני לידות נמוכים יותר אלה עולים בקנה אחד עם נתוני משרד החינוך הפלשתינאי לגבי התלמידים שנכנסו לבתי-הספר כעבור שש שנים. יש להפחית 238 אלף איש.
 - **שינויים בנתוני רישום הלידות:** בדיווחים המאוחרים יותר שלו, העלה משרד הבריאות הפלשתינאי - רטרואקטיבית - את מספר הלידות שדיווח עליהן לפני פרסום נתוני מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997. השימוש בנתונים כפי שדווחו מלכתחילה מקטין עוד יותר את מספר הלידות. יש להפחית 70 אלף איש.
 - **שגיאה בהגירה הנכנסת והיוצאת הנקייה (נטו):** במקום הגירה נכנסת גדולה שנחזתה על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית, התרחשה הגירה יוצאת קבועה של תושבי השטחים לחוץ-לארץ. הלמ"ס הפלשתינאית חזתה שבין 1997 ל-2003 יהגרו לשטחים 236 אלף איש (נטו). במקום זאת, יצאו מהם

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

74 אלף איש (נטו). יש להפחית 310 אלף איש.

- **הגירה לישראל:** רבים מתושבי השטחים עברו לישראל (בגבולות שקדמו ל-1967) ולירושלים. שום תיקונים לא נעשו בעקבות הגירה יוצאת בלתי רשמית זו, מכיוון שיש עליה נתונים מעטים בלבד. אולם ברור כי יש להוציא ממניין הלמ"ס הפלשתינאית מהגרים שקיבלו תעודות זהות ישראליות כחוק, לפי דיווחי משרד הפנים של ישראל בשנים 1997 עד 2003. יש להפחית 105 אלף איש.

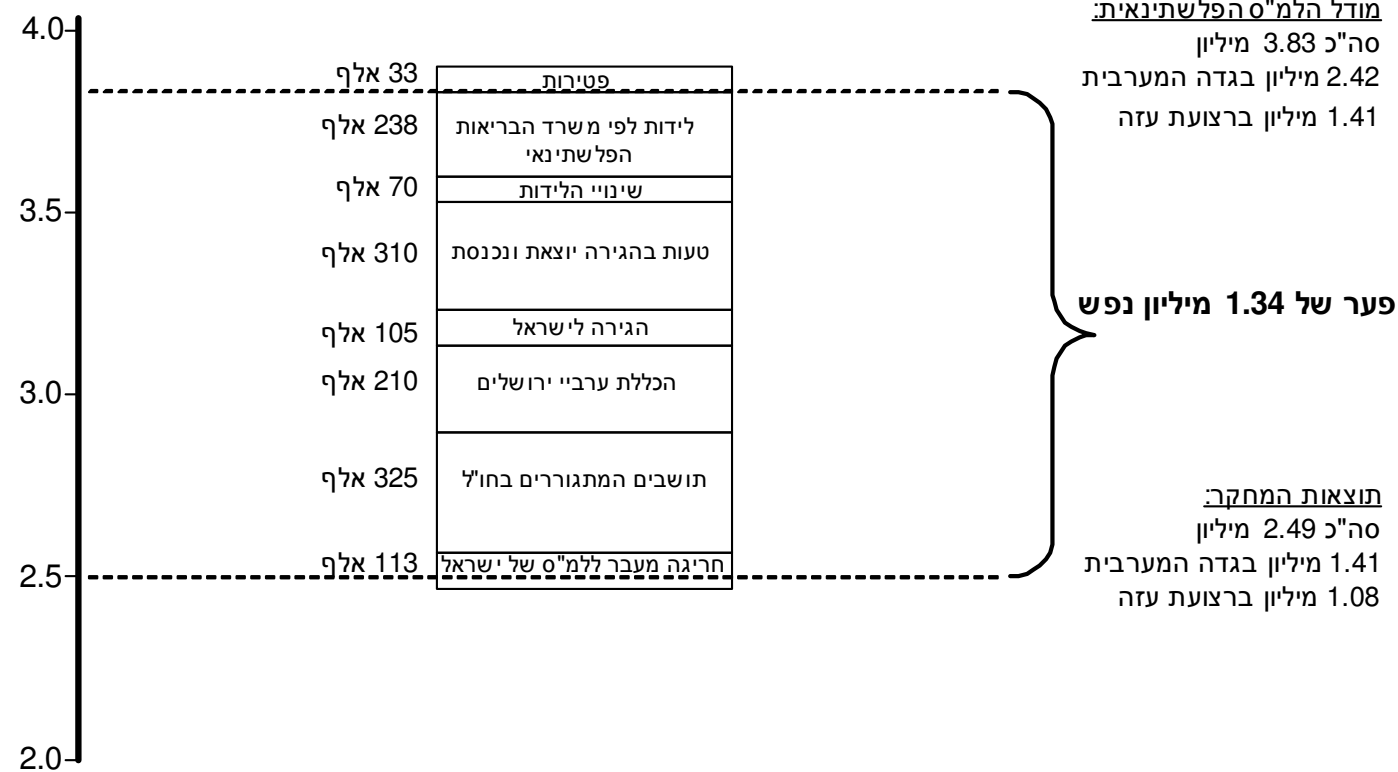
אם נתקן את שגיאות הלמ"ס הפלשתינאית, באמצע 2004 מנתה האוכלוסייה הערבית בשטחים 2.49 מיליון נפש, ולא 3.83 מיליון, כפי שדווח על-ידי הלשכה - פער של 1.34 מיליון נפש. כך ששיעורי הגידול של האוכלוסייה היו נמוכים במידה ניכרת מהמשוער. הגזמות אלה של הלמ"ס הפלשתינאית מסתכמות לתוספת של 50 אחוזים לאוכלוסייה הערבית בשטחים בשנת 2004.

תרשים 1.1 מציג את ההבדלים בין מודל הלמ"ס הפלשתינאית לבין תוצאות מחקר זה, ואת החשיבות היחסית של כל סוג טעות ביצירת הפער.

לאחר שפורסמו תוצאות מחקר זה ב-10 בינואר 2005, הודתה הלמ"ס הפלשתינאית בכמה טעויות במודל האוכלוסייה שלה, והחלה להקטין הן את אומדני האוכלוסייה שלה והן את תחזיותיה לגבי גודל האוכלוסייה בעתיד.³ דו"ח זה עוסק גם בתיקונים אלה שנעשו לאחרונה וגם בתגובות הלמ"ס הפלשתינאית למחקר.

תרשים 1.1 ההבדלים בין מודל הלמ"ס הפלשתינאית לבין תוצאות מחקר זה באמצע שנת 2004⁴

מיליוני אנשים

פרק 2: מתודולוגיה ומקורות

הנוסחה למדידת אוכלוסייה פשוטה למדי. לאחר שנקבעים נתוני היסוד, מוסיפים את נתוני הלידות ואת נתוני ההגירה הנכנסת בתקופה מסוימת, מנכים את נתוני הפטירות ואת נתוני ההגירה היוצאת, ומגיעים לבסיס חדש של האוכלוסייה בסוף התקופה. מבחינה אריתמטית, הנוסחה נראית כך :

$$\text{נתוני יסוד} + \text{לידות} - \text{פטירות} + \text{הגירה נכנסת} - \text{הגירה יוצאת} = \text{אוכלוסייה בסוף התקופה}$$

מדידת אוכלוסייה כלשהי מחייבת דיווחים מדויקים ואימות של כל אחד מגורמים אלה. מחקר זה בחן כל אחד מהגורמים הללו בנתונים שפרסמו הסוכנויות הפלשתינאיות והישראליות מאז 1990. נתונים שהוכנו על-ידי גורמים נוספים שימשו לצורכי השוואה.

חשוב לציין כי מחקר זה נקט בגישה של "מלמטה למעלה". חישובי מספר האוכלוסין התבססו על נתוני יסוד מאומתים של האוכלוסייה ועל נתונים שנחקרו בקפדנות בקשר ללידות, לפטירות ולהגירה מדי שנה. תוצאות אלה ייצגו ניתוח היסטורי של אירועים דמוגרפיים שהתרחשו. החישובים מסתיימים בשנת 2004 ואינם כוללים תחזיות לגבי האוכלוסייה העתידית או לגבי שיעורי הגידול.

התוצאות לגבי האוכלוסייה במחקר זה הסתייעו במדדים סטטיסטיים, וביניהם נתוני בחירות והרשמה לבתי-ספר, ובתחזיות מוקדמות והשוואות עם מגמות אוכלוסייה אזוריות ועולמיות. כן נעשה שימוש בתוכנת חיזוי דמוגרפי כדי לאמת שהמודלים האריתמטיים שהובאו במחקר זה תואמים את הדפוסים הדמוגרפיים הקונוונציונליים שבהם יש עקביות בין גודל האוכלוסייה, שיעורי הפרייון וכמות הלידות.⁵

לעומת זאת, מחקרים דמוגרפיים אחרים השתמשו ב"גישה קווית", לפיה מחילים על בסיס הנתונים מדי שנה בשנה הנחות לא מדויקות ולא מעודכנות בקשר לגידול האוכלוסייה, כדי להגיע לאומדני אוכלוסייה חדשים. אם נתוני היסוד ו/או השיעורים אינם מדויקים, התוצאות המתקבלות יהיו לקויות בצורה חמורה. השגיאות בהנחות לגבי הגידול הולכות ומצטברות, ככל שהן מיושמות לגבי השנים הבאות. המודלים המתקבלים סוטים יותר ויותר מהמצב האמיתי בשטח. אם עורכי התחזיות האלה לא יתקנו את טעויותיהם לגבי גודל

האוכלוסייה הנוכחית ושיעורי הגידול, הנחותיהם לגבי העתיד יהיו חסרות משמעות.

נתונים אמיתיים מפיקים שיעורי גידול אמיתיים

מחקר זה לא השתמש בשיעורים חזויים או משוערים לחישוב נתוני אוכלוסייה כלשהם. במקום זאת, השתמש המחקר בנתונים על אירועים דמוגרפיים שהתרחשו בשנים קודמות כדי להגיע לאומדן נוכחי מדויק יותר של האוכלוסייה בשטחים. הנתונים שימשו לחישוב שיעורי הגידול בפועל של אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה. מחקר זה מדווח על שיעורי גידול האוכלוסייה שפורסמו על-ידי גופים שונים של הרשות הפלשתינאית לצורכי ידיעה והשוואה בלבד. שיעורים אלה שגויים בדרך כלל, מכיוון שהם הוערכו בשנים קודמות, או שהם תלויים בתחזיות קודמות, ולרוב לא נכונות, לגבי אוכלוסיית השטחים.

שיעורי הגידול השנתי של האוכלוסייה מחושבים כהפרש בין נתוני היסוד של האוכלוסייה בתחילתה ובסיומה של כל שנה. שיעורי הלידות והפטירות משקפים את מספר הלידות או הפטירות בכל שנה כאחוז מכלל האוכלוסייה בתחילת השנה. שיעורי הריבוי הטבעי שווים לשיעור הלידות בשנה מסוימת בניכוי שיעורי הפטירות באותה השנה. שיעורי הפיריון הכולל מודדים את מספר הילדים הממוצע שתלד אישה, ככל הנראה, בשנות הפיריון שלה, אם שיעורי הלידות יישארו יציבים.

מקורות

הנתונים העיקריים ששימשו את המחקר נלקחו מסוכנויות שונות של הרשות הפלשתינאית העוסקות בפועל ברישום אירועים דמוגרפיים בגדה המערבית וברצועת עזה. הנתונים מכל אחת מסוכנויות אלה הושוו זה לזה, כדי לבדוק את עקביותם. מקורות הרשות הפלשתינאית כוללים:

- **הלמ"ס הפלשתינאית:** לשכה זו ניהלה את מפקד האוכלוסין ב-1997 ופרסמה תחזיות לגבי האוכלוסייה עד לשנת 2015.⁶
- **משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית:** משרד בריאות זה מנהל, מאז 1996, רשומות מפורטות על פטירות ועל לידות מרמת המיילדת הכפרית, לרבות המחוז שבו אירעה הלידה, צורת הלידה, אם היא התרחשה בבית או בבית-חולים, ועובדות נוספות.⁷

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

- **ועדת הבחירות המרכזית הפלשתינאית:** ועדת הבחירות פרסמה דו"חות על מספר בעלי זכות הבחירה, בני 18 ומעלה. הוועדה פרסמה את הנתונים הסטטיסטיים הללו לקראת הבחירות לפרלמנט ב-1996, לקראת הבחירות לרשויות המקומיות באוקטובר 2004 ולקראת הבחירות לנשיאות שנערכו בינואר 2005.⁸

- **משרד החינוך הפלשתינאי:** משרד חינוך זה מדווח על מספר הילדים המתקבלים לבית-הספר מדי שנה, ועל מספר הילדים שסיימו את לימודיהם בכל כיתה. מידע זה שימש לבדיקת נתוני הלידות של ילדים שנולדו בשנים קודמות.⁹

לגופים ישראלים מסוימים יש מידע חיוני על אוכלוסיית השטחים מ-1967 עד מחצית שנות התשעים, אז העבירה ישראל לרשות הפלשתינאית את רוב התפקודים המנהליים. ישראל ממשיכה לנהל נתונים סטטיסטיים על מעבר גבולות ועל הגירה. המקורות הישראליים כוללים:

- **המנהל האזרחי הישראלי בשטחים/הלמ"ס של ישראל:** בתוקף תפקידה כמנהלת האזרחית של הגדה המערבית ושל רצועת עזה, ערכה ישראל מפקד אוכלוסין רשמי ב-1967, ניהלה מרשם אוכלוסין רשמי, הנפיקה תעודות זהות, ניהלה רשומות בנושאי בריאות, חיסונים ובתי-ספר, וערכה תחזיות דמוגרפיות. ב-1987 עדכנה ישראל את מרשם האוכלוסין ברצועת עזה, לאחר שהחליפה את כל תעודות הזהות. ב-1989-90 ערכה ישראל מחקר בגדה המערבית, שבו הושאו אומדני האוכלוסייה למקורות עצמאיים, כגון רישום תושבים, סקרי כוח-אדם, רישומי תלמידים ומדדים אחרים. הלמ"ס של ישראל המשיכה לפרסם דו"חות פנימיים, שהושגו לצורך מחקר זה, המעריכים את האוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה, נכון לסוף 1996. המחקר מסתמך על הלמ"ס של ישראל לגבי כל הנתונים הסטטיסטיים של האוכלוסייה היהודית והערבית של ישראל המתגוררת בשטחים שבתחום שיפוטה של ישראל.¹⁰

- **משטרת הגבולות של ישראל:** לפי הסכמי אוסלו, המשיכה ישראל לפקח על מעברי הגבול לירדן ולמצרים ולתעד ערבים ופלשתינאים המשתמשים בנמל-התעופה בן-גוריון (נתב"ג) כדי להיכנס לישראל ולצאת ממנה. לפיכך, יש בידי משטרת הגבולות של ישראל רשומות מפורטות של היציאות והכניסות בכל הגבולות הבין-לאומיים של ישראל, של הגדה המערבית ושל רצועת עזה.¹¹

- **משרד הפנים של ישראל** ניהל רישום תעודות זהות בגדה המערבית וברצועת עזה עד לסיום המנהל האזרחי של ישראל, אז הועברו תפקידים אלה לרשות הפלשתינאית. כיום עוקב המשרד אחר תעודות הזהות המונפקות למהגרים מהגדה המערבית ומרצועת עזה, שעברו בצורה חוקית לישראל שלפני 1967 ולירושלים. נתונים אלה הם מדידה חלקית של תושבי הרשות הפלשתינאית שהיגרו לישראל.¹² המשרד אינו עוקב אחר הגירה בלתי חוקית מהשטחים לישראל.

גופים בין-לאומיים רבים מספקים תובנות לגבי היבטים שונים של אוכלוסיית הרשות הפלשתינאית. הסוכנות לפליטים פלשתינאים של האו"ם (UNRWA) מנהלת רשומות מפורטות על פליטים פלשתינאים,¹³ והבנק העולמי¹⁴ פרס את חסותו על תכניות רבות הכוללות ניתוח של האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה. ה-World Factbook¹⁵ של ה-CIA וסוכנות האוכלוסייה של האו"ם¹⁶ הם מקורות נוספים לנתונים סטטיסטיים אזוריים ועולמיים.

פרק 3: המודל והתחזית של הלמ"ס הפלשתינאית (1997)

המודל של הלמ"ס הפלשתינאית

בליל 9-10 בדצמבר 1997 השלימה הלמ"ס הפלשתינאית את מפקד האוכלוסין הראשון שלה, ומנתה 2.602 מיליון ערבים המתגוררים בגדה המערבית וברצועת עזה. לאחר תיקון שנעשה אחרי המניין הרשמי לגבי 83 אלף אנשים (כלומר, תיקון בגלל נתונים שלא נרשמו במלואם בזמן המפקד) והוספת 210 אלף תושבי ירושלים המזרחית, פרסמה הלמ"ס הפלשתינאית במחצית 1998 נתון סופי של 2.895 מיליון ערבים החיים בשטחים. כאשר פרסמה את התוצאות הסופיות, פרסמה הלמ"ס הפלשתינאית גם נתון קודם, למחצית 1997, של 2.783 מיליון איש.¹⁷ לאחר מכן השתמשה הלשכה בתוצאות המפקד כבסיס לתחזיות על גודלה הצפוי של האוכלוסייה בכל שנה, מ-1998 עד 2015. ב-1998 סיכמה הלשכה תחזית זו במסמך "מדדים דמוגרפיים בשטחים הפלשתינאיים, 1997-2015" (המצורף בזה כנספח א').

מכיוון שהניחה ששיעורי הלידות יהיו גבוהים, ששיעורי הפטירות יהיו נמוכים ושתהיה הגירה נכנסת גדולה, חזתה הלמ"ס הפלשתינאית גידול שנתי מצטבר של אוכלוסיית השטחים בשיעור של 4.75 אחוזים בין 1997 ל-2004. הלשכה חזתה גם ששיעורי הלידות (4.27 אחוזים ב-1997) יתחילו לרדת בהדרגה, ויגיעו ל-3.92 אחוזים ב-2003. מבחינה מספרית, שיעורי לידה אלה הביאו לגידול בתחזיות מ-119 אלף לידות ב-1998 ל-143 אלף לידות ב-2003, ומיוחסים לבסיס אוכלוסין המתרחב במהירות.¹⁸

הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בקשר להגירה הנכנסת התבררו כגורם המשמעותי ביותר המאיץ את הגידול במודל האוכלוסייה שלה. הלשכה חזתה שההגירה הנכנסת תגדל בהדרגה, מרמה של 14 אלף מהגרים נכנסים ב-1998, ליותר מ-50 אלף מהגרים נכנסים בשנה, החל מ-2001. הנחה זו הניעה את הלשכה להעלות את שיעורי הגידול השנתיים של אוכלוסייתה גם כשצפתה ירידה בשיעורי הלידה.

הלמ"ס הפלשתינאית חזתה גידול כולל של האוכלוסייה בשיעור של 4.11 אחוזים ב-1997, כש-3.79 אחוזים מהם הם ריבוי טבעי (4.27 אחוזים של לידות פחות 0.48 אחוזי פטירות), ו-0.32 אחוזים הגירה נכנסת. הלשכה צפתה שב-2003 יגיע שיעור הגידול השנתי הכולל ל-4.94 אחוזים, כאשר שיעורי ההגירה הנכנסת זינקו בצורה מרשימה ל-1.43 אחוזים בשנה, גם כאשר הריבוי הטבעי היה צפוי לרדת ל-3.51 אחוזים (3.92 אחוזים של לידות פחות 0.42 אחוזי

תרשים 3.1 נתוני אוכלוסייה הלקוחים מהמודל של הלמ"ס הפלשתינאית 2004-1997
(המודל מעודכן עד ינואר 2005)¹⁹

2004-2003	2003-2002	2002-2001	2001-2000	2000-1999	1999-1998	1998-1997	(אמצע שנה)
3,647,875	3,472,121	3,298,951	3,150,056	3,019,704	2,897,452	2,783,084	בסיס: אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה, כולל ירושלים המזרחית
3.92%	3.99%	4.01%	4.07%	4.14%	4.20%	4.27%	שיעור לידות גולמי
0.42%	0.43%	0.43%	0.44%	0.45%	0.47%	0.48%	שיעור פטירות גולמי
3.51%	3.56%	3.59%	3.63%	3.68%	3.74%	3.79%	שיעור הריבוי הטבעי
1.43%	1.50%	1.66%	1.09%	0.63%	0.48%	0.32%	שיעור ההגירה
4.94%	5.06%	5.25%	4.73%	4.32%	4.22%	4.11%	שיעור גידול האוכלוסייה
143,106	138,433	132,420	128,270	124,865	121,722	118,810	לידות במודל הלמ"ס הפלשתינאית
-15,175	-14,826	-14,087	-13,797	-13,619	-13,473	-13,303	פטירות במודל הלמ"ס הפלשתינאית
52,108	52,146	54,837	34,422	19,106	14,003	8,861	הגירה במודל הלמ"ס הפלשתינאית
3,827,914	3,647,875	3,472,121	3,298,951	3,150,056	3,019,704	2,897,452	בסיס הסיום של התושבים

המספרים המודגשים לקוחים ישירות מהמודל של הלמ"ס הפלשתינאית. המספרים בכתב רגיל נגזרו מהמודל של הלמ"ס הפלשתינאית.

פטירות). קיימת נטייה גדולה מאוד לתאר את הגדה המערבית ואת רצועת עזה כאזורים בעלי "שיעורי גידול אוכלוסין הגבוהים ביותר בעולם".²⁰ אף-על-פי שהלמ"ס הפלשתינאית חזתה שיעורי לידה פוחתים בהדרגה, היא בכל זאת חזתה שיעורי גידול אוכלוסין יוצאי דופן, על בסיס הנחות בדבר הגירה גדולה לגדה המערבית ולרצועת עזה (ראו את מודל הלמ"ס הפלשתינאית, "מדדים דמוגרפיים בשטחים הפלשתינאיים, 1997-2015", המצ"ב כנספח א'). **תרשים 3.1** מחשב במפורש את הלידות, הפטירות וההגירה בכל שנה בתחזית המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית. הלשכה דיווחה על אוכלוסייה של 3.827 מיליון נפש באמצע 2004 - בדיוק לפי המספר שנחזה בשנת 1998.²¹ למעשה, נתוני האוכלוסייה של הלשכה שפורסמו מדי שנה, מאז 1998, היו תמיד חזרה על תחזית שנעשתה זמן קצר לאחר פרסום תוצאות מפקד האוכלוסין מ-1997. הלמ"ס הפלשתינאית מעולם לא תיקנה נתון כלשהו מנתונים אלה כדי לשקף את האירועים הדמוגרפיים שהתרחשו בפועל, אלא רק לאחר פרסום מחקר זה ב-10 בינואר 2005.

ניתוח לפי גורמים של מודל הלמ"ס הפלשתינאית

בפרק זה נבחן את דיוק המודל של הלמ"ס הפלשתינאית. תחילה ייבחנו נתוני היסוד של מפקד האוכלוסין עצמו, לרבות ההגדרות שאימצה הלשכה והשלכותיהן. נתוני היסוד הללו יושוו עם נתוני הלמ"ס של ישראל ועם נתוני גופים פלשתינאיים אחרים. שנית, שיעורי הלידות, הפטירות וההגירה שנחזו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית יושוו לתיעוד האירועים שהתרחשו בפועל בכל אחת משבע השנים החל ב-1997 ועד ב-2003. ניתוח זה יספק את הנתונים הדרושים לחישוב נתון מדויק של האוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה בכל שנה, מאז 1997.

א. נתוני היסוד שבהם השתמשה הלמ"ס הפלשתינאית בשנת 1997

לפני מפקד האוכלוסין: לפני מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית בדצמבר 1997, היו הערכותיהן של ישראל ושל הרשות הפלשתינאית לגבי האוכלוסייה הערבית המתגוררת בשטחים דומות, להוציא את ירושלים המזרחית. האומדן הפנימי האחרון של הלמ"ס של ישראל היה 2.111 מיליון נפש בסוף שנת 1996.²² משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית פרסם אומדן אוכלוסייה משלו לשנת 1996 ומנה 2.270 מיליון נפש, גבוה ב-159 אלף איש בלבד מהנתון של ישראל.²³ (ראו **תרשים 3.2**).

תרשים 3.2 אומדני אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה, 1996-1993²⁴

משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית 1996	הלמ"ס של ישראל 1996	הלמ"ס של ישראל 1995	הלמ"ס של ישראל 1993	(באלפים)
1,317	1,237	1,199	1,084	הגדה המערבית
953	874	842	748	רצועת עזה
2,270	2,111	2,041	1,832	סה"כ

תקופת מפקד האוכלוסין: ב-1998 פרסמה הלמ"ס הפלשתינאית את תוצאות מפקד האוכלוסין שערכה בדצמבר 1997, שמנה 2.602 מיליון נפשות בגדה המערבית וברצועת עזה. על סמך נתוני המפקד העריכה הלמ"ס הפלשתינאית שאוכלוסיית שני האזורים תגיע באמצע 1998 ל-2.895 מיליון נפשות, ופרסמה אומדן לאחור של האוכלוסייה, שמנה 2.783 מיליון נפשות באמצע 1997.²⁵ נתון זה הפך לנקודת המוצא של תחזיות האוכלוסייה של הלמ"ס הפלשתינאית (ראו **תרשים 3.3**).

תרשים 3.3 תוצאות מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997²⁶

סה"כ	רצועת עזה	הגדה המערבית	(באלפים)
2,602	1,000	1,602	האוכלוסייה שנמנתה במפקד האוכלוסין בדצמבר 1997
84	21	63	לאחר המניין
210		210	ערביי ירושלים המזרחית
2,896	1,021	1,875	סה"כ באמצע 1998
2,783	996	1,787	סה"כ מעודכן לאחור לאמצע 1997

עם פרסום תוצאות אלה, התרחב מאוד הפער בין נתוני הלמ"ס הפלשתינאית לבין נתוני הלמ"ס של ישראל. בדצמבר 1997 השלימה הלמ"ס של ישראל את הדו"ח הפנימי האחרון שלה על האוכלוסייה הערבית בשטחים לסוף שנת 1996, שהסתכם ב-2.111 מיליון נפשות.²⁷ כשחושבו נתוני הלמ"ס של ישראל שישה חודשים קדימה, לאומדן אמצע שנת 1997, בשיעור של 2.135 מיליון, גידול של 22 אלף איש בחצי שנה, על בסיס נתוני משרד הבריאות הפלשתינאי ומשטרת הגבולות של ישראל, התברר שאומדן אמצע 1997 של הלמ"ס הפלשתינאית הוא 2.783 מיליון נפש, גבוה ב-648 אלף איש ממדידות הלמ"ס של ישראל.

הכללת ערביי ירושלים המזרחית

פער של 210 אלף נבע מהחלטת הלמ"ס הפלשתינאית לכלול את הערבים שחיו בירושלים המזרחית ב-1997. הסכמי אוסלו הגבילו אמנם את פעילות הלמ"ס הפלשתינאית לאזורים שמחוץ לתחום העירוני של ירושלים, כפי שהוגדר על-ידי ישראל, אבל הלשכה מתייחסת לירושלים המזרחית כאל חלק מהגדה המערבית, ולכן כללה את נתוניהם של ערביי ירושלים המזרחית, המדווחים גם בסקרי האוכלוסייה של הלמ"ס של ישראל, באומדניה לגבי אוכלוסיית הגדה המערבית.²⁸ אם נוציא מהחשבון את ערביי ירושלים המזרחית, חשף האומדן של הלמ"ס הפלשתינאית לאמצע שנת 1997 - 2.573 מיליון נפשות - פער נותר של 438 אלף איש בין אומדני הלמ"ס של ישראל לבין אומדני הלמ"ס הפלשתינאית לגבי הגדה המערבית ורצועת עזה. **תרשים 3.4** מסכם את הפערים שנוצרו בין נתוני שתי הלשכות לגבי אמצע 1997.

האם הישראלים הפחיתו את האומדנים, או שהרשות הפלשתינאית הגזימה בהם? התשובה אינה טמונה בהבדלים גדולים במניין התושבים אלא דווקא בהגדרות השונות של מי שייחשב לתושב דה פקטו של השטחים.

הכללת מי שאינם תושבים

בזמן קיום המנהל האזרחי בשטחים, היו הבדלים בין חישובי האוכלוסייה על בסיס רישום תעודות הזהות ורישומי הלידות שניהל משרד הפנים של ישראל לבין אלה שהתבססו על רשומות הלמ"ס של ישראל, שנהגה לאמוד את התושבים הנוכחים דה פקטו בשטחים בכל זמן נתון. לפי סקר של המנהל האזרחי משנת 1989, ניתן לייחס הבדלים אלה לשני גורמים:

ע"פ משרד הפנים האוכלוסייה הרשומה ב-1989 היא 1,328 אלף נפש [בגדה המערבית] ואילו הלמ"ס של ישראל מעריכה את מספרם ב-904.6 אלף בלבד. לפי הערכת הלמ"ס יש לכך שתי סיבות והן: א' מרשם האוכלוסין איננו גורע את 163 אלף תושבים השוהים בחו"ל, ב' חסרים נתוני תמותה של מבוגרים ותינוקות.²⁹

המניין הנמוך יותר של הלמ"ס של ישראל אומת לפי מספר תעודות הזהות שהונפקו לתושבים ב-1989. התברר שמספר התושבים נמוך ב-32 אחוזים מרשומות משרד הפנים, שכללו תושבים לשעבר שלא הוצאו מהחשבון לאחר פטירתם. במחקרו לגבי אוכלוסיית רצועת עזה, משנת 1987, ציין המנהל האזרחי כי 8 אחוזים מרישומי האוכלוסייה שמנהל משרד הפנים לגבי רצועת

עזה, או כ-50 אלף איש, היו תושבי חו"ל וצאצאיהם.³⁰

מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית כלל פלשתינאים שהתגוררו בחוץ-לארץ, אך סווגו כתושבים דה פקטו. מפקד הכולל אנשים המתגוררים דרך קבע באזור ונמצאים זמנית במקום אחר בזמן המפקד, מוגדר כמפקד דה יורה. מפקד דה פקטו כולל רק אנשים הנמצאים בפועל באזור בזמן המפקד.³¹ ב"אמות המידה למפקד האוכלוסין" (המובאות בנספח ג') הכריזה הלמ"ס הפלשתינאית שהיא מבצעת מפקד דה פקטו, אבל גם הצהירה במפורש שהרחיבה את ההגדרה כדי לכלול אנשים "שחיו בחוץ-לארץ יותר משנה אחת... ויש להם תעודות זהות... בלי קשר למטרת שהותם בחוץ-לארץ".³² במילים אחרות, כל מי שקיבל תעודות זהות מהרשות הפלשתינאית או ממדינת ישראל בימי הממשל האזרחי, נכלל במפקד כתושב דה פקטו. במסיבת עיתונאים שנערכה במרס 1998 הגדיר חסן אבו-ליבדה, ראש הלמ"ס הפלשתינאית, את מספר הפלשתינאים המתגוררים בחוץ-לארץ שנכללו במפקד: "פקדנו 325 אלף איש החיים מחוץ לאדמות הפלשתינאיות יותר משנה אחת, שיש להם תעודות זהות פלשתינאיות ויכולים לחזור בכל עת".³³

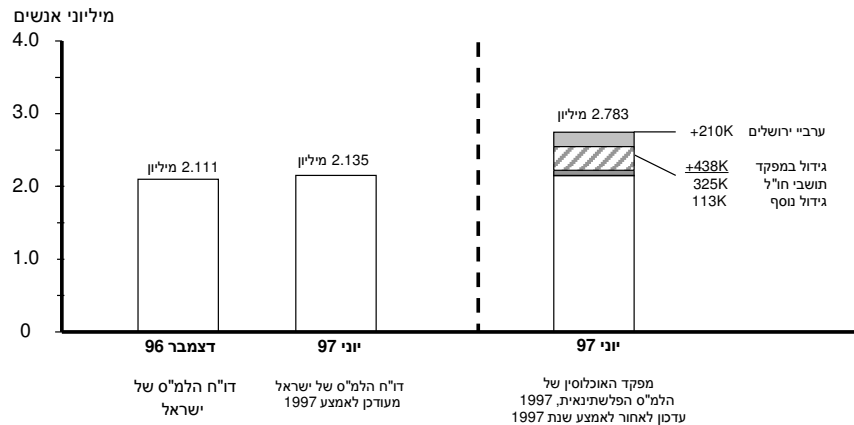
הכללה זו של 325 אלף תושבים המתגוררים בחוץ-לארץ היוותה 13 אחוזים מכלל מניין האוכלוסייה באמצע 1997, שהגיע ל-2.573 מיליון נפשות ופורסם על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית לגבי הגדה המערבית ורצועת עזה, אך לא כלל את ירושלים המזרחית.

השיטה של הכללת תושבים המתגוררים בחוץ-לארץ מקובלת גם אצל גופים נוספים של הרשות הפלשתינאית. במסיבת עיתונאים שערכה ועדת הבחירות המרכזית של הרשות ב-14 באוקטובר 2004, היא ציינה במפורש "כ-200 אלף בעלי זכות בחירה [בני 18 ויותר] המתגוררים בחוץ לארץ".³⁴ 200 אלף איש אלה היוו 13 אחוזים מ-1.5 מיליון בעלי זכות הבחירה - אותו האחוז שנמצא בניתוח נתוני הלמ"ס הפלשתינאית לשנת 1997. דו"ח ועדת הבחירות המרכזית מעיד אפוא על 1.3 מיליון תושבים מבוגרים המתגוררים דה פקטו בשטחים. מספרים אלה עולים בקנה אחד עם נתוני הבחירות שפרסמה ועדת הבחירות המרכזית ב-8 בינואר 2005, יום לפני הבחירות לנשיאות.³⁵ (ראו דו"חות ועדת הבחירות המרכזית בנספח ו').

ב-1993 תמך הבנק העולמי בנתונים אלה, כאשר דיווח כי 350 אלף איש מתוך האוכלוסייה הפלשתינאית (בוגרים וגם ילדים) חיים בחוץ-לארץ. הבנק ציין עוד כי רק 199 אלף איש מקבוצה זו עדכנו את תעודות הזהות שלהם.³⁶

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

תרשים 3.4 הפערים בין אומדני האוכלוסייה של הלמ"ס של ישראל והלמ"ס הפלשתינאית עבור הגדה המערבית ורצועת עזה, 1996-1997³⁷

ההבדלים שנותרו בין הלמ"ס הפלשתינאית לבין הלמ"ס של ישראל

לאחר שננכה את 325 אלף האנשים שהלמ"ס הפלשתינאית הודתה ב-1998 כי הם מתגוררים בחוף-לארץ מהפעל של 438 אלף איש שזוהה בין אומדני הלמ"ס הפלשתינאית לאמצע 1997 לבין אומדני הלמ"ס של ישראל, יהיו אומדני שני המוסדות מרוחקים זה מזה רק ב-113 אלף איש.

נתוני ועדת הבחירות המרכזית, המשקפים אוכלוסיית מבוגרים דה פקטו המונה 1.3 מיליון איש, שהתגוררה בגדה המערבית וברצועת עזה ב-2004, סיפקו הזדמנות להעריך את הטענות שהושמעו בשנים קודמות מפי גופים שונים בנושא בסיס המוצא של האוכלוסייה. מספר האנשים שהיו בני 11 או יותר ב-1997 צריך היה לסייע בחיזוי מספר בעלי זכות הבחירה שיהיו בני 18 או יותר כעבור 7 שנים, ב-2004, לאחר תיקונים שיעשו בגלל פטירות והגירה יוצאת.³⁸ פירמידה מדויקת של האוכלוסייה (או מודל של התפלגות גילים) מ-1997 צריכה להתאים לרשימות הבוחרים הנוכחיות.

נתוני ועדת הבחירות המרכזית שימשו לבחינת טענות הלמ"ס הפלשתינאית לגבי אוכלוסיית הבוגרים הנוכחית וכן לגבי מספר המבוגרים שנחזו בצורה משתמעת על-ידי פירמידות אוכלוסייה קודמות משנות התשעים, לאחר שתוקנו

בגלל פטירות והגירה יוצאת:³⁹

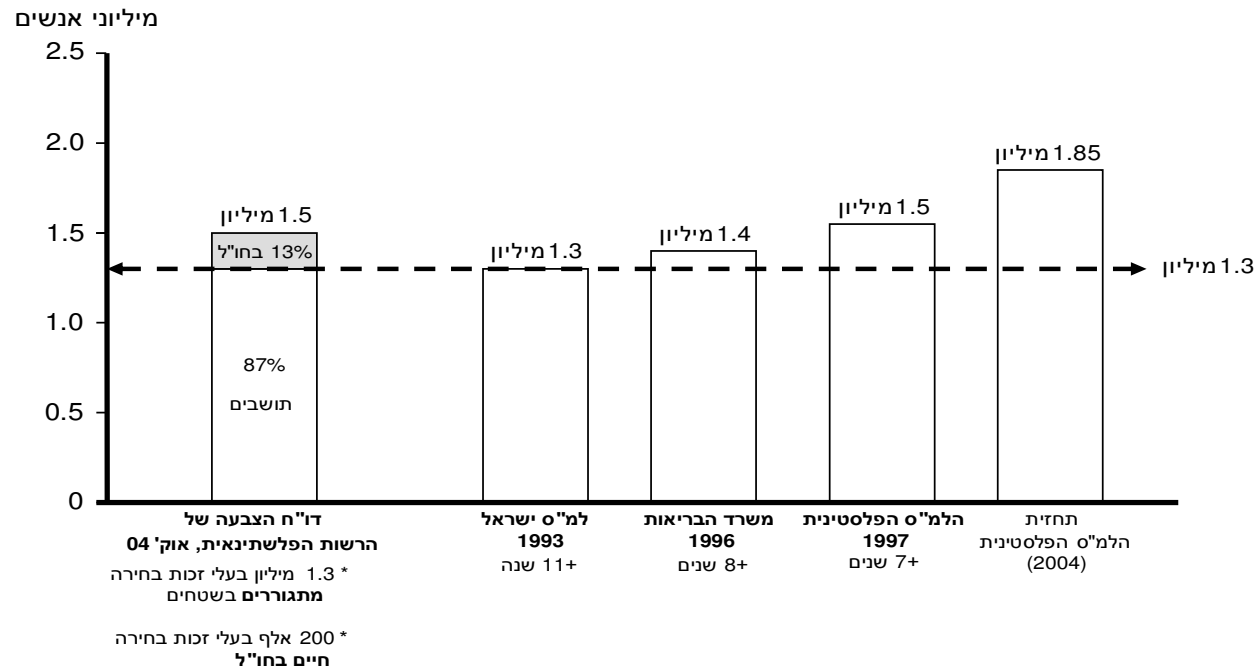
1. נתוני היסוד של מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית והתחזיות שלה, לרבות נתוני הפטירות וההגירה הנכנסת החזויים, ניבאו שבשנת 2004 יהיו בשטחים 1.85 מיליון מבוגרים.
2. נתוני היסוד של מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ופירמידת האוכלוסייה הנלווית לו, לרבות נתוני הפטירות וההגירה היוצאת המתועדים, חזו אוכלוסייה של 1.5 מיליון מבוגרים בשנת 2004.
3. פירמידת משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית משנת 1996 חזתה אוכלוסייה של 1.4 מיליון מבוגרים בשנת 2004.
4. פירמידת האוכלוסייה של הלמ"ס של ישראל משנת 1993 חזתה אוכלוסייה של 1.3 מיליון מבוגרים בשנת 2004.⁴⁰

כפי שאפשר לראות ב**תרשים 3.5**, נתוני ועדת הבחירות המרכזית ערערו את התחזית המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית, שחזתה כי בשנת 2004 יהיו בשטחים 1.85 מיליון מבוגרים בעלי זכות בחירה. המידע של הוועדה על המספר הכולל של המצביעים הזכאים להשתתף בבחירות אימת את העובדה ש-1.5 מיליוני המבוגרים בשנת 2004, כפי שחזתה הלמ"ס הפלשתינאית במפקד האוכלוסין מ-1997, כללו אנשים שהתגוררו מחוץ לשטחי הרשות. נתוני ועדת הבחירות היו נמוכים ב-100 אלף איש בלבד מאוכלוסיית המבוגרים בשנת 2004, כפי שאפשר היה להסיק מהפירמידה של משרד הבריאות הפלשתינאי מ-1996. פירמידת האוכלוסייה שהוכנה על-ידי הלמ"ס של ישראל ב-1993 כללה רק את התפלגות האוכלוסייה לפי גיל, שעלתה בקנה אחד עם 1.3 מיליוני התושבים שנכללו ברשימות הבחורים המעודכנות של ועדת הבחירות המרכזית.⁴¹

בשנות השמונים והתשעים הכינה הלמ"ס של ישראל הערכות תקופתיות של נתוני האוכלוסייה שלה, מכיוון שעבר זמן רב מאז מפקד האוכלוסין של 1967. ב-1996 פרסמה הלשכה את האישור הבא לגבי הדו"חות שלה על האוכלוסייה עד 1993.⁴²

"מאחר שחלף זמן רב מאז שנערך המפקד הנ"ל [1967], וכיוון שבמשך 26 שנים לא בוצע מפקד נוסף לעדכון בסיס הנתונים, יש להתייחס אל הנתונים בזהירות מסוימת". נעשו נסינו להעריך את אומדני האוכלוסייה על ידי השוואתם למקורות בלתי תלויים אחרים, כמו: מרשם התושבים בחבל עזה לאחר מבצע החלפת תעודות הזהות, סקר כוח אדם, מספר התלמידים בבתי הספר ועוד השוואות אלה הראו,

תרשים 3.5 מצביעים מבוגרים בעלי זכות בחירה לפי ועדת הבחירות המרכזית
 מול המבוגרים שנחזו על-פי מודלים שונים של אוכלוסייה בשנת 2004

שההבדלים בין המקורות אינם גדולים ואינם מהותיים.

הערכת האוכלוסייה ברצועת עזה הייתה מדויקת למדי :

"השוואת אומדני האוכלוסייה המעודכנים לסוף 1989, עם מרשם התושבים המעודכן לאחר מבצע החלפת תעודות הזהות (במחצית השנייה של 1988), הראתה, כי הפרש בין אומדני האוכלוסייה למרשם התושבים (לאחר ניכוי תושבים הנמצאים בחו"ל), לגבי סך כל האוכלוסייה בחבל עזה, הוא כ- 2.4%".

האישוש מצד רשימות הבחורים של ועדת הבחירות המרכזית ומצד ההערכות הפנימיות של הלמ"ס של ישראל, אישר את אמינות אומדני הלמ"ס של ישראל לסוף 1996, כמניין מדויק של התושבים דה פקטו בגדה המערבית וברצועת עזה. לפיכך, הנתון של הלמ"ס של ישראל - 2.111 מיליון איש בסוף 1996 - הפך לנקודת המוצא של מחקר זה לצורך עדכון חישובי האוכלוסייה בשטחים.

בסיכומו של דבר, ניתן להסביר את אי-ההתאמה של 648 אלף איש בין אומדני האוכלוסיות של הלמ"ס הפלשתינאית לבין אומדני הלמ"ס של ישראל לשנת 1997 בצורה הבאה: 210 אלף איש מפני שהלמ"ס הפלשתינאית כללה את ערביי ירושלים המזרחית; 325 אלף איש בגין תושבים החיים בחוף-לארץ, כפי שהודתה הלמ"ס הפלשתינאית כשפרסמה את תוצאות מפקד האוכלוסין שלה, ואי-ההתאמה נוספת של 113 אלף איש בין אומדני הלמ"ס הפלשתינאית לבין אומדני הלמ"ס של ישראל.

מחקר זה מצא בנתוני ועדת הבחירות המרכזית ובהערכות קודמות של הלמ"ס של ישראל ממצאים התומכים בנתוני האוכלוסייה האחרונים של הלמ"ס של ישראל כמדויקים. אי-ההתאמה שנותרה, 113 אלף איש, יכולה להישאר נושא למחקר נוסף, אולם חילוקי-דעות קטנים אלה אינם משנים את המסקנה העיקרית: הכללת ערביי ירושלים המזרחית והפלשתינאים המתגוררים בחו"ל הייתה הטעות המקורית, שהרחיקה את המודל של הלמ"ס הפלשתינאית מהאומדנים של ישראל לגבי מספר התושבים המתגוררים בשטחים. תוספת זו הגדילה את בסיס האוכלוסין ששימש לחיזוי הלידות בעתיד.

פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

סיכום:

ההבדלים בין הלמ"ס הפלשתינאית לבין הלמ"ס של ישראל לגבי בסיס האוכלוסין ב-1997:	
ערביי ירושלים המזרחית נכללו במניין תושבי הגדה המערבית שערכה הלמ"ס הפלשתינאית	210,000
ובנוסף:	
תושבים המתגוררים בחוץ-לארץ נכללו במניין תושבי הגדה המערבית	325,000
אנשים כגידול נוסף מול מספרי הלמ"ס של ישראל	113,000
	438,000

סך הכל: אי-התאמה של 648 אלף איש בין דיווחי הלמ"ס הפלשתינאית לבין דיווחי הלמ"ס של ישראל.

ב. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע ללידות: 1997 עד 2003
המסמכים הקיימים מספקים שלוש סדרות של נתוני לידות בין 1997 ל-2003, שיידונו להלן:

- סדרה מס' 1: תחזית הלמ"ס הפלשתינאית מ-1997
- סדרה מס' 2: דו"חות משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית (כפי שעודכנו עד ינואר 2005)
- סדרה מס' 3: דו"חות משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית (מתוקנים לרמות שלפני מפקד האוכלוסין מ-1997)

בסדרה מס' 1, חזתה הלמ"ס הפלשתינאית כי מספר הלידות בשטחים יסתכם בקרוב ל-908 אלף בתקופה של שבע שנים, מ-1997 עד 2003.⁴³ אולם המספר האמיתי של לידות שתועדו על-ידי משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית באותה התקופה היה נמוך בהרבה, ועמד על 669 אלף - 238 אלף לידות פחות מתחזית הלמ"ס הפלשתינאית.⁴⁴ נתוני לידות אלה מהווים את סדרה מס' 2. היקף אי-ההתאמה גדל עם הזמן: בעוד הלמ"ס הפלשתינאית צופה יותר מ-143 אלף לידות בשנת 2003, דיווח משרד הבריאות הפלשתינאי על 102 אלף לידות בלבד, תחזית הלשכה הייתה גבוהה ב-40 אחוזים מהתוצאות בפועל.

כפי שצוין, רוב ההבדלים בדיווחי הלידות נבעו מכך שמשרד הבריאות הפלשתינאי דיווח על לידות בגדה המערבית וברצועת עזה ולא כלל בהן את ירושלים המזרחית, ואילו הלמ"ס הפלשתינאית חזתה את נתוני הלידות בבסיס

אוכלוסין גדול הרבה יותר, שכלל אנשים שאינם מתגוררים בשטחים.⁴⁵ סיבה נוספת להבדל, לפי נתונים שדווחו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי בין 1996 ל-2003, הייתה ששיעורי הריבוי הטבעי (שיעור הלידות בניכוי שיעור הפטירות) החלו לרדת קצת יותר מהר מכפי שצפתה הלשכה.⁴⁶

אמינותם של נתוני הלידות שנרשמו במשרד הבריאות הפלשתינאי נתמכה במספר הילדים שנרשמו לבתי-הספר, כפי שדיווח משרד החינוך הפלשתינאי. לפי דו"ח מ-1995 שהוכן על-ידי המכון הבין-לאומי לניתוח מערכות שימושי, יותר מ-90 אחוזים מבין הילדים בגילאי 6 עד 11 הולכים לבתי-הספר.⁴⁷ לפיכך, מספר הילדים שנולדו ב-1997 וב-1998 צריך להיות דומה, פחות או יותר, למספר הילדים שנכנסו לבתי-הספר כעבור שש שנים, ב-2003 וב-2004. רישומי משרד החינוך הפלשתינאי מלמדים כי הלמ"ס הפלשתינאית חזתה שיעורי לידה גבוהים במידה ניכרת ממספר הילדים באותה שכבת גיל הלומדים בבתי-הספר. מספר הילדים בשכבת גיל זו הייתה נמוכה במקצת ממספר הלידות שנרשמו במשרד הבריאות.⁴⁸ עקביות הנתונים של משרד הבריאות ומשרד החינוך הפלשתינאיים, כפי שהיא מוצגת ב**תרישים 3.6**, מערערים את תחזיות הלידות שנעשו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997.

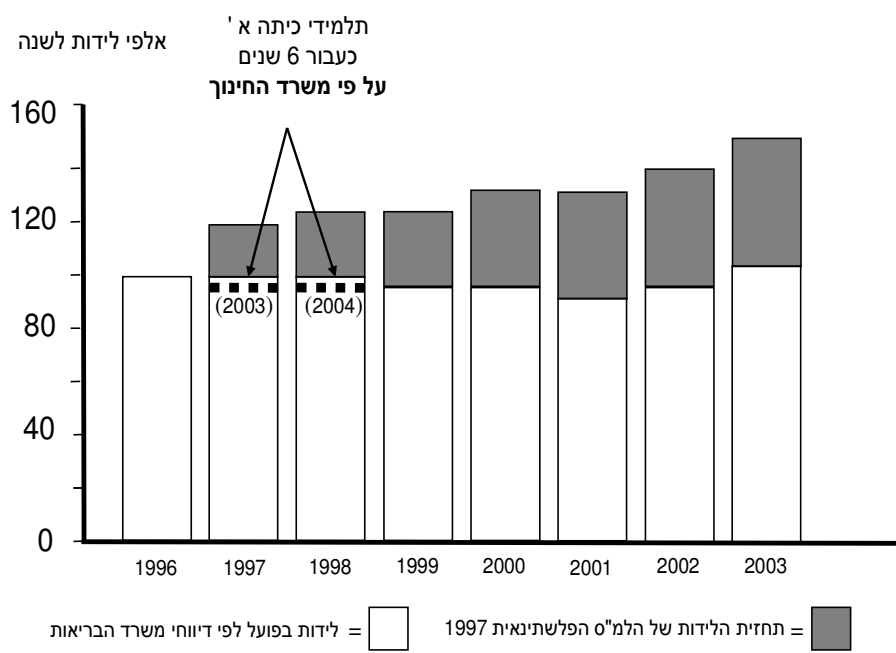
נתוני הלידות האחרונים של משרד הבריאות הפלשתינאי (שעודכנו עד ינואר 2005) מצריכים בחינה נוספת, גם מפני שהמשרד שינה רטרואקטיבית נתונים סטטיסטיים מרכזיים. בדו"חות השנתיים שלו, "מצב הבריאות בפלשתינא", שפורסמו מ-1996 עד 2001, דיווח משרד הבריאות על מגמת ירידה משמעותית בשיעורי הריבוי הטבעי (לידות בניכוי פטירות) מ-3.7 אחוזים ב-1996 ל-2.6 אחוזים ב-2001.⁴⁹ אולם בפרסום לשנת 2002, שכלל מידע על שנים אלה, חזר משרד הבריאות ודיווח על מגמת עלייה בשיעורי הריבוי הטבעי שדווחו קודם לכן לכל שנה, מ-1997 עד 2001. שיעורים אלה, שדווחו מחדש, חזרו ופרסמו את ההנחות בדבר הריבוי הטבעי שנחזו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית ב-1998.⁵⁰ בדו"ח לשנת 2003, ציין משרד הבריאות שיעור נמוך יותר (2.4 אחוזים) לשנת 2003, ש"התיישרו" שנית עם המגמה שדווח עליה תחילה.⁵¹

הדיווחים המחודשים, שעברו שינויים, הם חלק מהשיטה הנהוגה בדיווחי משרד הבריאות הפלשתינאי: נתוני הלידות הגולמיים עובדו לפרטי פרטים לפי מספר הלידות שהתבצעו מדי שנה בבתי-החולים, בבתיים ולפי מחוזות, אבל נתוני האוכלוסייה הסופיים בדו"חות נלקחו ישירות מדיווחי האוכלוסין האחרונים של הלמ"ס הפלשתינאית וצוינו ככאלה. נתוני הלידות של משרד הבריאות לכל שנה מעולם לא תמכו בגידול האוכלוסייה כפי שדווח על ידי

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

הלמ"ס הפלשתינאית. האוכלוסייה הכוללת בשנת 2003 בדו"ח של משרד הבריאות, למשל, הייתה גבוהה ב-4.9 אחוזים מהאוכלוסייה הכוללת בדו"ח של המשרד לשנת 2002, על אף העובדה שמשרד הבריאות ציין ריבוי טבעי של 2.4 אחוזים בלבד לשנת 2003, כפי שצוין לעיל.⁵³

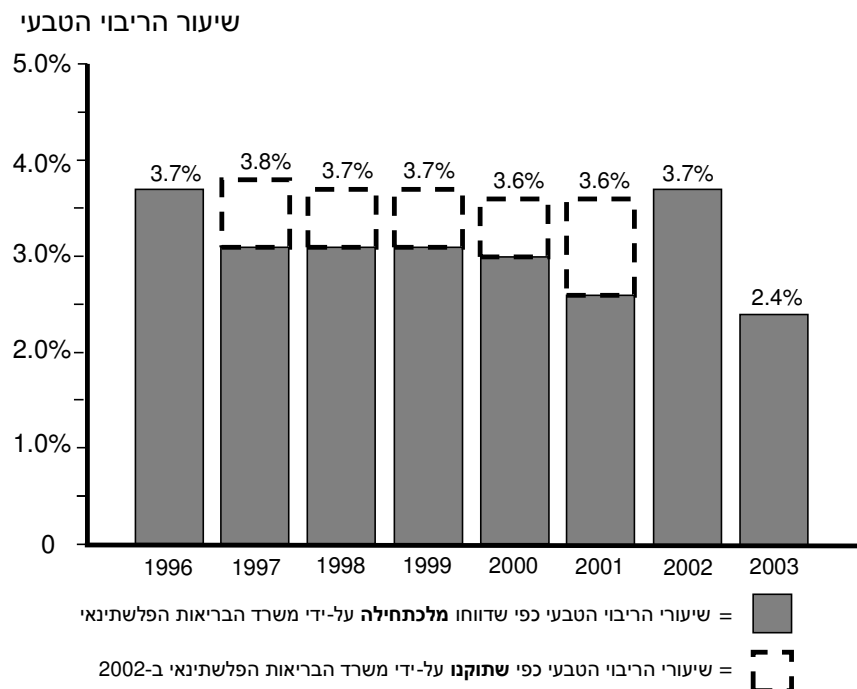
תרשים 3.6 לידות חזויות על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית לעומת הלידות שנרשמו במשרד הבריאות ונתוני משרד החינוך על תלמידי כיתה א'⁵²

ב-1999 החל משרד הבריאות הפלשתינאי לעדכן כלפי מעלה את מספר הלידות המוחלט שדיווח עליהן תחילה בנפרד לכל שנה, בין 1996 ל-1998, בממוצע של 11 אחוזים.⁵⁴ שינוי זה בא בעקבות פרסום תוצאות מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997, שהגדיל את מספר תושבי השטחים ב-14 אחוזים בקירוב וכלל ביניהם גם פלשתינאים רבים המתגוררים מחוץ לשטחי הרשות.⁵⁵ גידול מקביל זה מעורר את השאלה אם החלטת הלמ"ס הפלשתינאית למנות אנשים שאינם מתגוררים בשטחי הרשות ושאינם תושבים, ואת ילדיהם, חלחלה גם לגופים נוספים של הרשות הפלשתינאית, וביניהם למשרד הבריאות. אם כך, שיעור הלידות הנמוך יותר שדווח תחילה על-ידי משרד הבריאות,

מהווה בסיס לסדרת נתונים שלישית הטעונה בחינה. הלידות שנרשמו תחילה, בין 1996 ל-1998, והלידות שאירעו בין 1999 ל-2003, כשמתקנים אותן כדי שיתאימו לרמות שקדמו למפקד האוכלוסין, מסתכמות ב-599 אלף. מספר זה קטן ב-70 אלף מ-669 אלף הלידות שדווחו מחדש על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי בדו"חות מאוחרים יותר.⁵⁶ נתונים אלה, המסתכמים ב-599 אלף לידות, מהווים את סדרה מס' 3.

תרשים 3.7 שיעורי הריבוי הטבעי שדווחו מחדש בדו"חות של משרד הבריאות הפלשתינאי⁵⁷

סדרה מס' 1, התחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית, הגזימו בצורה משמעותית במספר הלידות שהיו בשטחים בין 1997 ל-2003, בעיקר מפני שהנחות בנוגע לשיעורי הלידות יושמו לגבי בסיס אוכלוסין מורחב הכולל אנשים שאינם מתגוררים בשטחים - תושבי חוץ-לארץ וערבים המתגוררים בירושלים.⁵⁸ האימות, הן על-ידי משרד הבריאות והן על-ידי משרד החינוך הפלשתינאים, תומך בנתונים שתוארו בסדרה מס' 2 ומראה שמספר הלידות בגדה המערבית וברצועת עזה היה נמוך ב-238 אלף לפחות מתחזיות הלמ"ס הפלשתינאית.⁵⁹

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

אולם סדרה מס' 3, המציגה לידות התואמות את הרמות המקוריות הקודמות למפקד האוכלוסין, שפורסמו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי, מציעה את ההתאמה הטובה ביותר עם שיעורי הלידה שבהן השתמשה הלשכה בתחזית שלה ב-1997, ואת שיעור הפרייון הכולל שדווח על-ידי הלשכה בסקרי משקי הבית שערכה בשנת 2000 ו-2004 (ניתוחים אלה מוצגים בפרק 5). לכן נבחרה סדרה מס' 3 כקבוצת הנתונים שתיכלל במודל האוכלוסייה הסופי שהוכן עבור מחקר זה.⁶⁰

ההפרש של 70 אלף לידות בין סדרות 2 ו-3 הופרד במחקר זה לצורך הבהירות, כדי שחוקרים יוכלו לתעד את היקף המדידות - המקורית והמתוקנת - שפורסמו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי. פער מוקטן זה נשאר תחום המצריך מחקר נוסף, לאחר שיתקבלו אימותים נוספים. מכל מקום, כל אחת מהסדרות מראה תוצאה נמוכה הרבה יותר מהתחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית.

יש לציין שבכל מקרה, הלידות המדווחות על-ידי משרד הבריאות טעונות בחינה נוספת. בדו"ח לשנת 1999, פרסם משרד הבריאות נתונים סטטיסטיים רטרואקטיביים על לידות לשנים 1990 עד 1995 - תקופה שקדמה לקיומו כאחד מגופי הרשות הפלשתינאית.⁶¹ פרסום רטרואקטיבי זה נותן לנו הזדמנות להשוות את הנתונים הסטטיסטיים של משרד הבריאות הפלשתינאי עם נתוני הלידות שאספה ישראל בתקופה שבה הייתה עדיין אחראית למנהל האזרחי בשטחים.⁶² בין 1990 ל-1993 רשמה ישראל בגדה המערבית לידות שהיו נמוכות ב-32 אחוזים, וברצועת עזה - ב-10 אחוזים, לעומת הדיווחים המאוחרים יותר של משרד הבריאות הפלשתינאי.⁶³ מכיוון שישראל ערכה לעתים תכופות ביקורות צולבות⁶⁴ של נתוני הלידות שהיו לה מול רשומות בתי-הספר והחיסונים, אי-ההתאמה העקבית מלמדת שראוי להקטין את נתוני משרד הבריאות הפלשתינאי עוד יותר (פרטים מלאים יותר על נתוני הלידות הנדונים בפרק זה כלולים בנספח ד').

סיכום התקופה בין 1997 ל-2003 מוכיח כי:

- **משרד הבריאות הפלשתינאי דיווח על 238 אלף לידות בפועל פחות מאשר התחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית.**
- **יש להפחית 70 אלף לידות נוספות כאשר משתמשים ברמות המקוריות של הלידות שנרשמו במשרד הבריאות לפני מפקד האוכלוסין שערכה הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997.**

תרשים 3.8 סיכום שלוש הסדרות של נתוני הלידות: 2003-1997⁶⁵

סה"כ	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997		
907,626	143,106	138,433	132,420	128,270	124,865	121,722	118,810	מודל ותחזית הלמ"ס הפלשתינאית 1997	סדרה 1
669,310	101,647	94,406	92,483	92,518	94,258	97,733	96,265	דו"חות משרד הבריאות הפלשתינאי	סדרה 2 ינואר 2005
						88,708	84,409	לידות לפי משרד הבריאות הפלשתינאי (כפי שדווחו תחילה)	סדרה 3
599,311	91,124	84,863	82,915	82,916	84,376			לידות לפי משרד הבריאות הפלשתינאי (מותאמות לרמות המפקד)	סדרה 3 (המשך)

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

ג. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע לפטירות: 1997 עד 2003

בעוד שהלמ"ס הפלשתינאית חזתה 92,280 מקרי מוות בין 1997 ל-2003, דיווח משרד הבריאות הפלשתינאי בתקופה זו רק על 65,767 פטירות - 32 אלף פחות מהתחזית.⁶⁶ כמו בעניין הלידות, הלמ"ס הפלשתינאית הגזימה בהערכת הפטירות מפני ששיעור הפטירות המשוער יוחס לבסיס אוכלוסין מורחב, שחלקם אינו מתגורר בשטחים.

בדרך כלל, נתוני הפטירות של משרד הבריאות הפלשתינאי מציגים שיעור פטירות נמוך, טיפוסי יותר לחברות מתועשות מתקדמות,⁶⁷ אבל מחקר זה לא ביקר את נתוני הפטירות של משרד הבריאות הפלשתינאי מכיוון שהם היו הגורם הכי פחות משמעותי בקביעת גודלה של האוכלוסייה בשטחים בתקופה שבה מדובר.

יש לציין שקיימת מחלוקת מסוימת בקשר לרישום הפטירות. דמוגרפים ישראלים הביעו בעבר חשש שהפלשתינאים אינם מדווחים לרשויות על כל הפטירות. דו"ח שפרסם הלמ"ס של ישראל ב-1993 ציין כי "הדיווח והרישום של הפטירות באזורי יהודה ושומרון וחבל עזה, הינם חלקיים בלבד... לא ניתן היה להיעזר בדיווחים השוטפים, והערכת התמותה, בכל הגילים, נעשתה בעזרת לוחות מודלים". בדו"ח של ג'וליה זמל נכתב כי "לדוגמה ביהודה ושומרון חישוב תוחלת החיים בעת הלידה מ-1989 על פי הנתונים המדווחים בלבד נתן 71 שנה לגברים ו-80 לשנים; אלה תוחלות חיים הגבוהות מאלה של ארה"ב ב-1990".⁶⁸ אף-על-פי-כן, מחקר זה השתמש בנתוני הפטירות כפי שנרשמו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי.

סיכום התקופה שבין 1997 ל-2003 מוכיח כי משרד הבריאות הפלשתינאי דיווח על 32 אלף פטירות פחות מאשר התחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית.

ד. הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע להגירה: 1997 עד 2003

מודל הלמ"ס הפלשתינאית הצביע על הגירה נכנסת אשר הולכת וגדלה מדי שנה, בין 1997 ל-2003. בפועל מנוהלים נתוני הכניסה והיציאה על-ידי משטרת הגבולות של ישראל, הרושמת פלשתינאים אשר יוצאים לירדן ולמצרים במעברי הגבול הבין-לאומיים של ישראל, ולארצות אחרות - דרך נתבי"ג. נתוני משטרת הגבולות לתקופה זו העלו כי למעשה חוותה הרשות הפלשתינאית הגירה יוצאת נקייה ממוצעת מהגדה המערבית ומרצועת עזה של עשרת אלפים עד 20 אלף פלשתינאים מדי שנה.⁶⁹ נתון זה הופך להיות משמעותי מבחינה סטטיסטית כאשר מחברים אותו למספר המהגרים שהלמ"ס הפלשתינאית צפתה שייכנסו

לשטחים, אבל לא הגיעו.

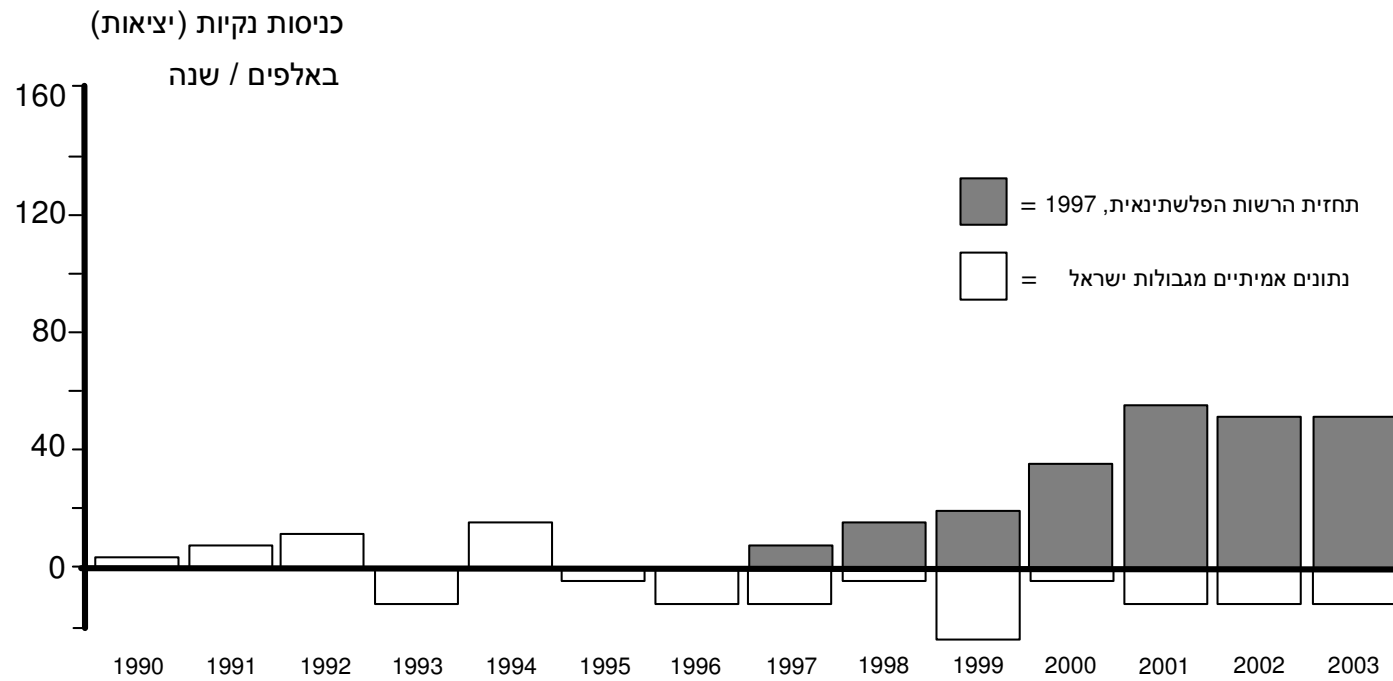
כפי שמוצג ב**תרשים 3.9**, הנחות הלמ"ס הפלשתינאית בדבר ההגירה החלו להסלים בצורה משמעותית, וב-2001 הגיעו לרמה קבועה של 50 אלף איש בשנה. צירוף 10,000 עד 20 אלף המהגרים החוצה מדי שנה למספר המהגרים הנכנסים שמעולם לא הגיעו, פירושו שיש לנכות ממודל הלשכה 60 אלף עד 70 אלף אנשים מדי שנה, בין 2001 ל-2004. כשאנו שוקלים גם את ההנחות המתונות יותר בנוגע להגירה משנים קודמות, ההגזמה הכוללת של הלשכה מסתכמת ב-310 אלף אנשים בין 1997 ל-2003⁷⁰ (ראו נספח ה').

נתונים סטטיסטיים אלה עולים בקנה אחד עם המגמה ארוכת-הטווח של הגירת פלשתינאים מהגדה המערבית ומרצועת עזה. מאז 1990 היו חריגים לכלל זה רק בשתי תקופות.⁷¹ לאחר מלחמת המפרץ, ב-1991, הייתה הגירה מתונה של 25 אלף פלשתינאים לתוך השטחים. רוב העוזבים את מדינות המפרץ הפרסי פנו לירדן. בדומה לכך, לאחר הסכמי אוסלו הייתה שנה אחת של מאזן חיובי ב-1994, כאשר הנהגת הרשות הפלשתינאית, חייליה ומשפחותיהם נכנסו לשטחים. אולם מאז 1995 קוזז מספר המהגרים החדשים שנכנסו לשטחים על-ידי מספר גדול יותר של מהגרים שעזבו.

במרס 2005 שינתה הלמ"ס הפלשתינאית את תחזיות האוכלוסייה שלה בפעם הראשונה מאז פרסמה אותן ב-1998, על-ידי כך שצמצמה את כל הנחותיה בקשר להגירה, בין 2001 ל-2015, לאפס.⁷² כשוויתרה על הנחותיה בקשר למהגרים ולצאצאיהם, הקטינה הלמ"ס הפלשתינאית את אומדני האוכלוסייה שלה לאמצע 2004 ב-178 אלף איש, וצמצמה את התחזית ל-2015 כמעט בשלוש-רבעי מיליון אנשים. אולם הלשכה עדיין לא תיקנה את נתוני ההגירה שלה לשנים 1997 עד 2000, ולא הכניסה למודל שלה את ההגירה היוצאת שהתרחשה מדי שנה מאז פרסום תוצאות מפקד האוכלוסין שלה. תיקון המחדלים האלה יקטין את אומדן הלשכה לשנת 2004 ב-131 אלף איש נוספים.

נתוני משטרת הגבולות של ישראל המופיעים בפרק זה רשמו הגירה נקייה של תושבים פלשתינאים למדינות בחוץ-לארץ.⁷⁴ דיווחים אחרים טוענים כי ההגירה היוצאת עשויה להיות גדולה עוד יותר מכפי שמשקף מנתונים אלה, ביחוד מאז התפרצות מעשי האיבה בספטמבר 2000, כאשר השטחים הפכו לא רק ליעד בלתי מושך, אלא גם מקור להגירה יוצאת. עיתון "הארץ" דיווח על "יציאה סודית" מהרשות הפלשתינאית ב-2001, המלווה "בגידול מרשים של מאות אחוזים במספר הפלשתינאים שרוצים לעזוב את השטחים ולעבור

תרשים 3.9 ההגירה שנחזתה על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית לעומת נתוני אמת של משטרת הגבולות הישראלית
 עבור ערביי הגדה המערבית ורצועת עזה⁷³

למדינה מערבית.⁷⁵ FAFO, מכון המחקר הדמוגרפי הנורווגי, דיווח כי ההגירה הנקייה מהגדה המערבית ומרצועת עזה בין ספטמבר 2000 לדצמבר 2002 הסתכמה ב-100 אלף איש, שכללו בעיקר משפחות מהמעמד הבינוני, עובדים של הרשות הפלשתינאית ונוצרים.⁷⁶ ב-2002 דיווח העיתונאי ח'אלד אבו-טועמה כי: "פקיד בכיר ברשות הפלשתינאית אמר אתמול כי כ-80 אלף פלשתינאים יצאו מהגדה המערבית ומרצועת עזה מאז תחילת השנה - גידול של 50 אחוזים בהשוואה לשנה הקודמת. הפקיד, שביקש להישאר בעילום שם, אמר לג'רוזלם פוסט כי 50 אלף פלשתינאים נוספים מנסים עכשיו לצאת דרך גשרי הירדן ומעבר רפיח".⁷⁷

משטרת הגבולות של ישראל מתעדת אמנם הגירה רשמית, אבל עדויות שונות מצביעות על הגירה גדולה יותר מזו המתועדת באופן רשמי בגבולות הבין-לאומיים של ישראל. ניתן להסביר את הזרימה הנוספת על-ידי הגירה של פלשתינאים לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 ולירושלים.

סיכום התקופה בין 1997 ל-2003 מוכיח כי נוצר הבדל שלילי נקי של 310 אלף איש בהגירה בין נתוני משטרת הגבולות של ישראל לבין התחזיות של הלמ"ס הפלשתינאית. במרס 2005 הודתה הלמ"ס הפלשתינאית ב-178 אלף איש מתוך ההפרש הזה.

ה. הגורם שנזנח - ההגירה לישראל: 1997 עד 2003

רבים מערביי הגדה המערבית ורצועת עזה עברו לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 ולירושלים. לפני שישראל הקימה גדר ביטחון חלקית המפרידה בין מרכזי אוכלוסייה ישראלים ופלשתינאים, לא היה ביניהם שום חיץ. תושבי הגדה המערבית יכלו לחצות את "הקו הירוק" - קו שביתת הנשק שקדם ל-1967, והפריד בין ישראל לשטחים, בצורה בלתי רשמית.

המהגרים מהשטחים שעברו לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 ולירושלים, מתחלקים לשלוש קבוצות:

1. מהגרים שעברו לישראל בצורה בלתי רשמית, ללא תיעוד מתאים.
2. ערביי ירושלים המחזיקים בתעודות זהות ישראליות שעברו לגדה המערבית אבל חזרו לשטחים שבתחום שיפוטה של ישראל.⁷⁸ אנשים אלה נמנו גם בסקרי השטחים של הלמ"ס הפלשתינאית וגם בסקר הלמ"ס של ישראל עבור ישראל.
3. מהגרים שקיבלו אזרחות ישראלית או זכויות מגורים, באמצעות תכניות לאיחוד משפחות.

כשאנשים אלה עוברים לישראל, יש לנכות אותם ממניין האוכלוסייה של הלמ"ס הפלשתינאית. הנתונים הקיימים לגבי מהגרים בלתי רשמיים ולגבי אלה שיש להם תעודות זהות ישראליות שהעתיקו את מקום מגוריהם לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 אמנם אינם מלאים, אבל ההגירה החוקית במסגרת תכניות איחוד המשפחות מתועדת היטב. ב-2003 דיווח ראש מנהל האוכלוסין במשרד הפנים הישראלי כי בין 1993 ל-2003 קיבלו 129,434 ערבים תעודות זהות ישראליות במסגרת תכנית איחוד המשפחות, ואילו 21,303 ערבים נוספים מטופלים; תוקף תעודות הזהות הישראליות שלהם יפוג בסוף 2003.⁷⁹ רובם המכריע של 151 אלף איש אלה (129,434 + 21,303) היו מהגרים מהגדה המערבית ומרצועת עזה.

יש לציין כי קיימות סתירות בין גופים ישראליים שונים בקשר למספרם המדויק של המהגרים הערבים לישראל. בשעה שמנהל האוכלוסין במשרד הפנים דיווח על 150 אלף המהגרים שתוארו לעיל, דיווחה הלמ"ס של ישראל כי מאז תחילת שנות התשעים הצטרפו רק 25 אלף ערבים לאוכלוסיית ישראל.⁸⁰ זאת ועוד; הלמ"ס של ישראל לא רשמה הגירה בקנה-מידה גדול היוצאת מישראל בשנים 1993 עד 2003, העשויה להסביר הגירה נקייה קטנה כל-כך למגזר הערבי-ישראלי.⁸¹ הרשומות של הלמ"ס ומשרד הפנים של ישראל פשוט אינן תואמות זו את זו. חקירה זו חשפה באופן בלתי צפוי את ההבדלים האלה בין גופים ישראליים שונים המצויים בעמדה הטובה ביותר לנתח את ההגירה לישראל. אי-התאמה זו נשארת בגדר תעלומה.

מחקר זה, שעוסק בביקורת המודל של הלמ"ס הפלשתינאית, כולל ראיות מתועדות על הגירה חוקית, שכן כל תושב של הגדה המערבית או רצועת עזה שנוסף לאוכלוסיית ישראל היה צריך להיגרע ממניין הלמ"ס הפלשתינאית. מניתוחי אוכלוסיית השטחים מאז 1997, יש לנכות אפוא את החלק של איחוד משפחות שהתבצע בין 1997 ל-2003, או 105 אלף מתוך המספר הכולל של 150 אלף שנרשמו מאז 1993,⁸² מאז פרסום המודל של הלמ"ס הפלשתינאית ב-1998, הלשכה מעולם לא תיקנה את נתונה בגלל תנועה כלשהי של פלשתינאים לישראל בגבולות שקדמו ל-1967.

כמה אומדנים מעריכים שההגירה הנקייה משטחי הרשות הפלשתינאית לישראל מגיעה ל-300 אלף נפשות.⁸³ אם מספרים אלה יאומתו, יהיה צורך לבצע ניכויים נוספים מן האומדן של הלמ"ס הפלשתינאית, ואילו הלמ"ס של ישראל תיאלץ לעשות כמה תוספות בנוגע לישראל.

סיכום התקופה בין 1997 ל-2003 מוכיח כי:

- 105 אלף מהגרים פלשתינאים היגרו בצורה חוקית מהשטחים לישראל.
- תנועות נוספות לתוך ישראל, הן של תושבים חוזרים והן של מהגרים בלתי חוקיים מהשטחים, מחייבות מחקר נוסף, ויקטינו את מניין האוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה.

פרק 4: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה ב-2004

דיון משמעותי בגודל האוכלוסייה הערבית בשטחים מחייב מודל פתוח, עם פרטים על כל גורם דמוגרפי, כדי שתחומי ההסכמה והמחלוקת ינותחו ויובנו היטב. החישוב האריתמטי במחקר ערוך לשקיפות: נקודת המוצא, כל צעד שנעשה לאורך הדרך ונקודת הסיום מזהים בבירור.

ניתוח הגורמים הדמוגרפיים בפרק 3 מספק לנו את הנתונים הדרושים כדי להגיע למניין מדויק יותר של אוכלוסיית התושבים הערבים בגדה המערבית וברצועת עזה. בתחילת 2004 מנתה האוכלוסייה הערבית המתגוררת דה פקטו בגדה המערבית וברצועת עזה 2.47 מיליון נפשות: 1.4 מיליון בגדה המערבית ו-1.07 מיליון ברצועת עזה.

תוצאות מחקר זה לגבי האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה, המוצגות להלן **בתרשים 4.1**, מתחילות בנתוני יסוד של האוכלוסייה המתגוררת בשטחים בסוף שנת 1996 לפי נתוני הלמ"ס של ישראל. תוצאות המחקר נשענות על הלידות שדווחו למשרד הבריאות הפלשתינאי (ברמה שלפני מפקד האוכלוסין), וכן על הפטירות ועל נתוני משטרת הגבולות של ישראל לגבי הגירה נקייה לחוץ-לארץ, ומתוקנות לפי נתוני משרד הפנים הישראלי על הגירה לישראל מהשטחים.⁸⁴

באמצע שנת 2004 צמח הפער בין גודל האוכלוסייה בפועל, כפי שנקבע במחקר זה, לבין נתוני האוכלוסייה שפרסמה הלמ"ס הפלשתינאית לגבי הגדה המערבית ורצועת עזה ליותר מ-1.34 מיליון נפשות.⁸⁵ ההבדלים אלה מסוכמים, לפי סוגיהם, **בתרשים 4.2**. ההבדלים בין תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית לבין תוצאות מחקר זה מוצגים במודלים, כדי שחוקרים יוכלו להעריך כל מרכיב בנפרד. חוקרים יוכלו גם לתקן, ולחזור ולתקן, את החישובים שלהם, בהתאם למסקנות שיקבלו או ידחו. אחדים מהמרכיבים הללו ניתנים לתיקון כלפי מעלה או כלפי מטה, אם יש צורך, על-ידי בירורים נוספים. בייחוד יש צורך שגופים ישראליים יבחנו את ההגירה לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 בכל היבטיה - רשמית או בלתי רשמית.

תרשים 4.2 השוואה בין המודל של הלמ"ס הפלשתינאית לבין תוצאות המחקר, 1997-2004⁸⁷

תוצאות המחקר	תחזית הלמ"ס הפלשתינאית	הפרש כולל	
2,135,187	2,572,875	437,688	בסיס האוכלוסין באמצע 1997 תושבים המתגוררים בחו"ל תוספת נוספת של הלמ"ס הפלשתינאית מעבר ללמ"ס של ישראל (באמצע 1997)
0	210,209	210,209	ערביי ירושלים המזרחית (באמצע 1997)
669,310	907,626	238,316	תחזית הלמ"ס הפלשתינאית מול הלידות שנרשמו במשרד הבריאות הפלשתינאי (1997-2003)
-69,999	0	69,999	משרד הבריאות מתקן את הודעתו מול רמת הלידות המקורית (שינוי לידות) (1997-2003)
-65,767	-98,280	-32,513	תחזית הלמ"ס הפלשתינאית מול הפטירות שנרשמו במשרד הבריאות הפלשתינאי (1997-2003)
-74,354	235,484	309,838	הגירה יוצאת/נכנסת (1997-2003)
-105,000	0	105,000	הגירה לישראל (1997-2003)
2,489,377	3,827,914	1,338,537	אוכלוסייה באמצע 2004
-24,062	-90,019	-65,957	תיקון באמצע השנה
2,465,315	3,737,895	1,272,560	אוכלוסייה בתחילת 2004

תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית ערוכות באמצע השנה. המודלים במחקר הנוכחי משתמשים בנתונים מתחילת השנה. לצורכי השוואה הוכנו גם המודלים מאמצע שנת 1997.

המודל של הלמ"ס הפלשתינאית המשיך לחזות גידול אוכלוסייה בהיקף של 180 אלף איש, בין אמצע 2004 לבין אמצע 2005.⁸⁸ מחקר זה תיעד ריבוי טבעי שוטף של 81 אלף איש בלבד ב-2003, ומספר נמוך יותר: 54 אלף איש בלבד, כשהובאה בחשבון ההגירה מהשטחים שבפיקוח הרשות הפלשתינאית.⁸⁹ לפיכך, עם כל שנה שחולפת, יש לצפות שיגדל הפער בין המודל המקורי של הלמ"ס הפלשתינאית, המשמש עדיין בסיס לרוב תחזיות האוכלוסייה בשטח, לבין ההיקף האמיתי של האוכלוסייה.⁹⁰

פרק 5: הערכת התוצאות

ממצאי מחקר זה מאפשרים לחשב את הנתונים הסטטיסטיים של אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה על פי האירועים שהתרחשו בפועל, ולא על פי תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית. הנתונים העיקריים נבחנו כדי לבדוק את עקביותם הפנימית. האם, למשל, נתוני הלידות שנרשמו מציגים שיעור לידות מתקבל על הדעת כאשר מודדים אותם מול בסיס האוכלוסין המתגורר בשטחים זה פקטו? התוצאות שימשו לעדכון הנחות בנוגע לדמוגרפיה בגדה המערבית וברצועת עזה ולניתוח ההשלכות של מגמות שהתפתחו לאחרונה.

שיעורי גידול האוכלוסין: ב-1997 חזתה הלמ"ס הפלשתינאית כי בין השנים 1997 ל-2003 יהיה שיעור גידול האוכלוסין השנתי 4.4 אחוזים בגדה המערבית ו-5.2 אחוזים ברצועת עזה.⁹¹ אולם למעשה, התחזיות לשיעור גידול גבוה במודל הלמ"ס הפלשתינאית לא התממשו. מחקר זה מדד את שיעור גידול האוכלוסין ומצא כי הוא מגיע ל-1.8 אחוזים בגדה המערבית, ול-2.8 אחוזים ברצועת עזה. שיעורי גידול האוכלוסין בכל שנה, מ-1997 עד 2003, ומרכיביהם, מוצגים בתרשים 5.1.

לשם השוואה, סוכנות UNRWA של האו"ם דיווחה כי במשך חמש שנים, מ-2000 עד 2005, הגיע שיעור גידול האוכלוסייה השנתי בקרב הפליטים הרשומים ל-2.6 אחוזים בגדה המערבית ול-3.3 אחוזים ברצועת עזה.⁹² מערכת משנה זו של אוכלוסיית הפליטים, המתרבה באופן טיפוסי מהר יותר מכלל האוכלוסייה, התרבתה קצת יותר מהר משיעורי גידול האוכלוסין שנמצאו במחקר זה, והייתה נמוכה בצורה בולטת מהשיעורים שחזתה הלמ"ס הפלשתינאית. יתר על כן, בדו"ח שלה לשנת 2005 הודיעה UNRWA כי "שיעור הגידול הגבוה ההיסטורי של יותר מ-3.5 אחוזים בקרב הפליטים הפלשתינאים הואט בשני העשורים האחרונים ל-2.5 אחוזים".⁹³ תוצאות מחקר זה עולות בקנה אחד עם הניתוח של UNRWA.

חישוב שיעורי הלידה: שיעורי הלידה, שגם הם מוצגים בתרשים 5.1, נעו בין 4.1 אחוזים ל-3.3 אחוזים בגדה המערבית ו-4.3 אחוזים ו-3.7 אחוזים ברצועת עזה. שיעורי הלידה שנמצאו במחקר זה היו דומים לשיעורים היורדים בהדרגה שנחזו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית ב-1997.⁹⁴

תרשים 5.1 תוצאות המחקר לגבי שיעור גידול האוכלוסין בגדה המערבית וברצועת עזה, 1997-2003⁹⁵
(באחוזים)

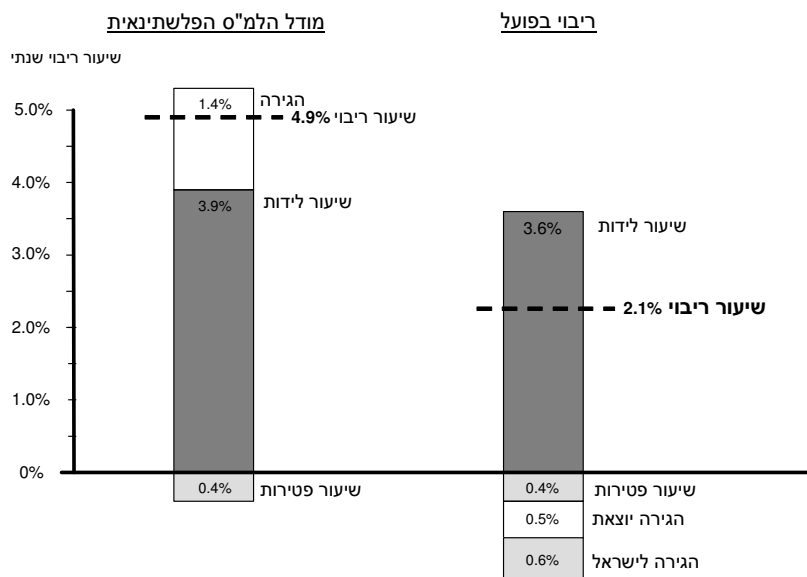
2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	
							הגדה המערבית
100	100	100	100	100	100	100	בתחילת השנה
3.7	3.3	3.5	3.6	3.8	4.1	3.8	לידות
0.4	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	פטירות
-0.6	-0.6	-0.6	-0.1	-1.4	-0.2	-0.8	הגירה נקייה לחו"ל
-0.8	-0.8	-0.9	-0.9	-0.9	-0.9	-0.9	הגירה לישראל
101.8	101.4	101.7	102.1	101.1	102.6	101.7	בסוף השנה
							רצועת עזה
100	100	100	100	100	100	100	בתחילת השנה
3.9	3.9	3.7	3.8	3.9	4.1	4.3	לידות
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	פטירות
-0.3	-0.3	-0.2	-0.1	-0.6	-0.1	-0.3	הגירה נקייה לחו"ל
-0.3	-0.3	-0.4	-0.4	-0.4	-0.4	-0.4	הגירה לישראל
102.8	102.9	102.7	103.0	102.5	103.2	103.1	בסוף השנה
							סך הכל
100	100	100	100	100	100	100	בתחילת השנה
3.8	3.6	3.6	3.7	3.8	4.1	4.0	לידות
0.4	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	פטירות
-0.5	-0.5	-0.4	-0.1	-1.1	-0.1	-0.6	הגירה נקייה לחו"ל
-0.6	-0.6	-0.6	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7	הגירה לישראל
102.3	102.0	102.1	102.5	101.7	102.9	102.3	בסוף השנה

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

המספר המוחלט של לידות שנרשם במשרד הבריאות הפלשתינאי היה קטן במידה ניכרת מתחזיות הלשכה, אך חשוב להדגיש כי הלמ"ס הפלשתינאי לא הגזימה בשיעורי הלידות בתחזית שלה מ-1997, תחזיותיה התמוטטו מפני שיישמה שיעורי גידול לנתוני יסוד מנופחים, הכוללים אנשים שאינם מתגוררים בשטחים.⁹⁶

הגורם המכריע ביותר שהקטין את שיעור הגידול בפועל לרמות נמוכות בהרבה מציפיותיה של הלמ"ס הפלשתינאית היה ההגירה. הנחתה של הלשכה בנוגע להגירה המונית לגדה המערבית ולרצועת עזה התבררה כלא מדויקת, במציאות התרחשה הגירה יוצאת נקייה כוללת.⁹⁷ את ההשפעה המרשימה של ההגירה על שיעור הגידול הכולל בשטחים ניתן לראות בצורה גרפית טובה ביותר ב**תרשים 5.2**.

תרשים 5.2 השפעת ההגירה: תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית מול גידול בפועל ב-2003 בגדה המערבית וברצועת עזה⁹⁸

חישוב שיעורי הפרייון הכוללים: "שיעור הפרייון הכולל" הוא מספר הילדים הממוצע שניתן לצפות שיהיו לאישה בשנות הפרייון שלה, אם רמות הילודה נשארות יציבות לאורך זמן. הלידות שנכללו בתוצאות המחקר הצביעו על

שיעורי פריון כוללים הנעים בין 5.8 ל-4.7 בגדה המערבית ובין 6.6 ל-5.6 ברצועת עזה.⁹⁹ הלמ"ס הפלשתינאית פרסמה גם נתוני פריון מעודכנים בסקרי משקי הבית שערכה בשנים 2000 ו-2004. לגבי שנת 2004, דיווחה הלשכה על פריון של 5.2 בגדה המערבית ו-6.6 ברצועת עזה.¹⁰⁰ נראה שב-8 ביוני 2005 הם בדקו מחדש את הנתונים הסטטיסטיים שלהם מ-2004, והציגו שיעור פריון ממוצע של 4.6 לשני השטחים.¹⁰¹

משרד הבריאות הפלשתינאי דיווח על שיעורי גידול אוכלוסין נמוכים יותר מאלה שנמצאו במחקר הנוכחי. המשרד ציין ששיעורי הריבוי הטבעי (הלידות פחות הפטירות) ירדו מ-3.7 אחוזים בשנת 1996 ל-2.4 אחוזים בשנת 2003.¹⁰² משרד הבריאות דיווח גם על ירידה ניכרת בשיעורי הפריון, מ-5.58 ב-1998 ל-3.89 ב-2003.¹⁰³ ייתכן ששיעורי פריון אלה הוערכו על הצד הנמוך מכיוון שחושבו לפי נתוני יסוד מנופחים, שנלקחו ישירות מהתחזית המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית.¹⁰⁴ במילים אחרות, משרד הבריאות הפלשתינאי רשם את הלידות שהתרחשו רק בגדה המערבית וברצועת עזה, אבל חישב את שיעורי הפריון הכולל על בסיס מורחב שכלל גם את מי שאינם תושבים¹⁰⁵ (גם UNRWA, בסקר שערכה בשנת 2000, מצאה שיעורי פריון כולל נמוכים יותר, ודיווחה על פריון כולל של 4.1 בגדה המערבית ו-4.4 ברצועת עזה בשנת 2000).¹⁰⁶

נתוני הלידות שנכללו בחישובי מחקר זה, כפי שפורסמו במקורם על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי ותוארו בסדרה מס' 3 בפרק 3, מציגים שיעורי פריון כולל בקצה העליון של אומדני סקר משקי הבית שערכה הלמ"ס הפלשתינאית זה לא מכבר. עובדה זו מהווה חיזוק נוסף לרישומי משרד הבריאות, מכיוון שנתוני לידות גבוהים יותר היו מעלים את שיעור הפריון הכולל מעבר לכל רמה מתקבלת על הדעת, מציאותית או חזויה. למעשה, ניתן לטעון שאפשר היה להקטין עוד יותר את רמות הלידות ששימשו מחקר זה. ולבסוף, כל הסדרות של נתוני הלידות, אלה הלקוחות מתחזיות הלמ"ס הפלשתינאית, אלה שחושבו במחקר זה, והנתונים שפורסמו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי, מצביעים על ירידה הדרגתית בשיעורי הלידות והפריון בגדה המערבית וברצועת עזה.

תרשים 5.3 שיעורי הפריון הכולל בגדה המערבית וברצועת עזה: 1997-2004¹⁰⁷

2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	
	5.20	4.70	4.95	5.10	5.40	5.85	5.45	תוצאות המחקר בגדה המערבית
	5.70	5.85	5.60	5.80	5.90	6.35	6.60	תוצאות המחקר ברצועת עזה
5.2								סקר משקי בית של הלמ"ס הפלשתינאית בגדה המערבית, 2004
6.6								סקר משקי בית של הלמ"ס הפלשתינאית ברצועת עזה, 2004
5.2								סקר משקי בית של הלמ"ס הפלשתינאית - שיעור משולב, 2004 (תמסיר לעיתונות של הלמ"ס, 28 באוקטובר 2004)
4.6				4.9				סקרי משקי בית של הלמ"ס הפלשתינאית - 2000 ו-2004 - שיעור משולב, 2004 (מצגת הלמ"ס בטכניון, 8 ביוני 2005)
	3.4	3.6	3.7	4.0	4.1			משרד הבריאות הפלשתינאי, הגדה המערבית
	4.7	4.8	4.7	4.9	5.0			משרד הבריאות הפלשתינאי, רצועת עזה
	3.89	4.05	4.05	4.34	4.41			משרד הבריאות הפלשתינאי, שיעור משולב

שיעורי גידול האוכלוסין של ערביי ירדן וערביי ישראל: נקודות ייחוס אפשריות לגדה המערבית

הפער בין תחזיות הלמ"ס הפלשתינאית לבין חישובי מחקר זה לגבי תושבי הגדה המערבית היה גדול במיוחד. מאלף לנתח כיצד הייתה אוכלוסיית הגדה המערבית מתרבה מאז 1967 אילו התנסתה בשיעורי הריבוי הטבעי (לידות פחות פטירות) כמו החברות הערביות השכנות. על מנת לערוך ניתוח זה, בחן מחקר זה את דפוסי הריבוי הטבעי בירדן ובאוכלוסיית ערביי ישראל.

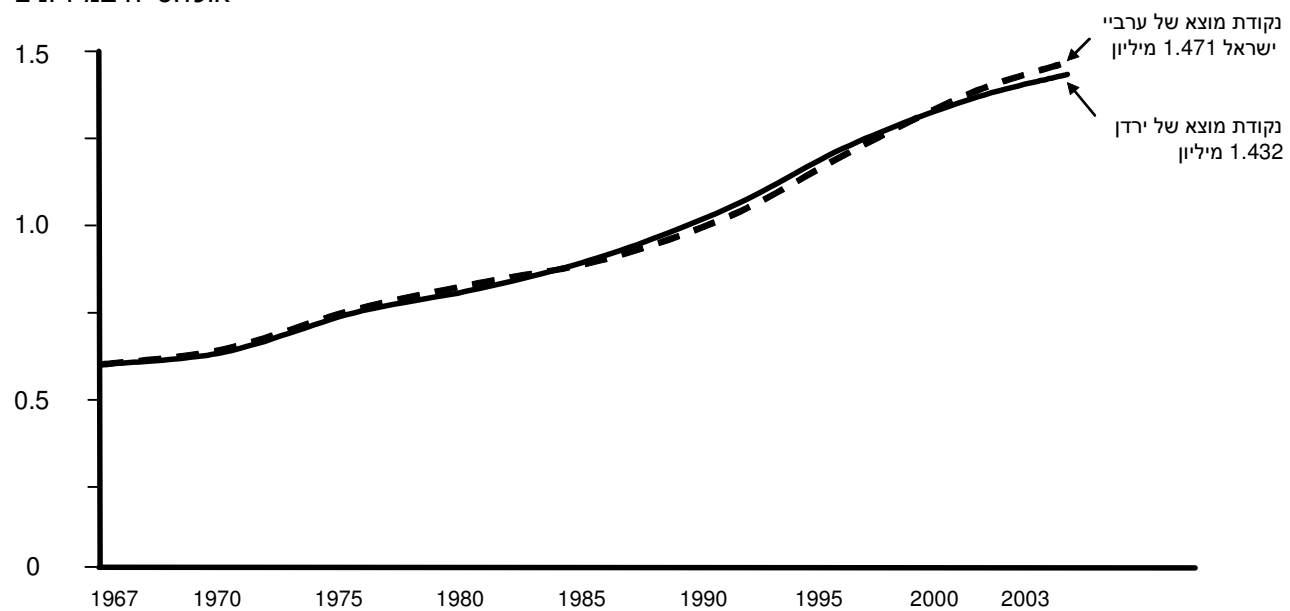
ירדן היא נושא טבעי להשוואה, מכיוון שיש לה מאפיינים רבים המשותפים לה ולגדה המערבית; ירדן שלטה בגדה המערבית בין 1948 ל-1967, והיא מקיימת עד היום קשרים הדוקים עם תושביה. החלת שיעורי הריבוי הטבעי של ירדן על אוכלוסיית הגדה המערבית שנרשמה במפקד האוכלוסין אחרי מלחמת ששת הימים (והתחשבות בהגירה השנתית היוצאת והכנסת מאז התקופה ההיא) מציגה לפנינו ב-2004 אומדן של אוכלוסייה המונה 1.43 מיליון נפשות בגדה המערבית - נתון העולה בהחלט בקנה אחד עם האומדן של מחקר זה - 1.40 מיליון.¹⁰⁸

הקהילה הערבית-ישראלית מהווה נקודת ייחוס נוספת. החלת שיעורי הריבוי הטבעי של ערביי ישראל מביאה למעשה לאותה התוצאה: 1.47 מיליון נפשות.¹⁰⁹ ההבדל היחיד היה ששיעוריהם של ערביי ישראל היו נמוכים משיעורי הירדנים בשנים שמיד לאחר 1967, אבל עלו על השיעורים הירדניים (ועל אלה שבאזור) בשנים מאוחרות יותר. בסך הכל, התוצאות היו זהות בכל תקופת 36 השנים.

נקודות ייחוס אלה מבליטות את העובדה שיהיו אשר יהיו ההנחות בדבר הריבוי הטבעי, האומדן של הלמ"ס הפלשתינאית לגבי הגדה המערבית היו תלויים בהכללת אנשים שאינם תושבי השטחים ובתחזיות להגירה נכנסת גדולה (החישובים מוצגים בשלמותם בנספח ח').

תרשים 5.4 שיעורי הגידול של ירדן ושל ערביי ישראל כשהם מוחלים על הגדה המערבית, 1967-2004

אוכלוסייה במיליונים

עדכון סטטיסטיקה דמוגרפית

נתוני אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה, בשילוב עם נתוני הלמ"ס של ישראל על היהודים וערביי ישראל, מספקים ניתוח מעודכן של הדינמיקה באוכלוסייה היהודית/ערבית מערבית לירדן, מ-1967 עד תחילת 2004:

- במשך 38 השנים האחרונות נשארה האוכלוסייה הפלשתינאית יציבה, והיוותה רבע מכלל האוכלוסייה ממערב לירדן. אמנם חלקה של הגדה המערבית ירד במידה מסוימת, אבל חלקה של רצועת עזה עלה.
- בשנת 2004 היוו ערביי ישראל 14 אחוזים מכלל האוכלוסייה - עלייה בחלקם מ-1967 שעמד על 10.5 אחוזים.
- היהודים מהווים 59 אחוזים מכלל האוכלוסייה, לאחר שחלקם ירד מרוב של 64 אחוזים ב-1967. אם מוציאים את רצועת עזה מהחשבון, חלקם של היהודים בישראל ובגדה המערבית הוא 67 אחוזים.

הגידול היחסי של קבוצות אוכלוסייה שונות מערבית לירדן קרוב זה לזה יותר מכפי שהובן תחילה. מ-1997 ועד סוף 2003 גדלה האוכלוסייה היהודית בקצב שנתי של 2.1 אחוזים, ואילו קצב גידולה של האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית היה 1.8 אחוזים. אשר לאוכלוסייה הערבית ברצועת עזה, הקצב היה 2.9 אחוזים, ואילו אצל ערביי ישראל נרשם הגידול השנתי הגבוה ביותר - 3.3 אחוזים.

ההגירה הייתה גורם משמעותי, שקירב את שיעורי הריבוי זה לזה. הגירת פלשתינאים מהגדה המערבית ומרצועת עזה לישראל גרמה להגדלת הריבוי הגבוה של ערביי ישראל, והקטינה את שיעורי הריבוי בגדה המערבית וברצועת עזה. הגירה זו, ולא ריבוי טבעי נמוך יותר, הקטינה את שיעור הריבוי הכולל בגדה המערבית לרמה נמוכה יותר מזו של האוכלוסייה הישראלית-יהודית.

תרשים 5.5 ישראל, הגדה המערבית ורצועת עזה: אוכלוסייה לפי מגזרים, 1967-2003¹¹⁰

%		2003		%		2000		%		1995		%		1990		%		1985		%		1967		(בסוף השנה)
56.1	5,165	57.1	4,955	59.6	4,522	61.5	3,947	62.8	3,517	64.1	2,384	יהודים												
3.1	281	2.6	225	1.1	85	0.0	0	0.0	0	0.0	0	זיקה יהודית/עולים												
59.1	5,447	59.7	5,181	60.7	4,607	61.5	3,947	62.8	3,517	64.1	2,384	סה"כ יהודים ישראלים												
1.2	111	1.2	104	1.2	92	1.3	83	1.3	72	0.9	32	דרוזים												
1.3	116	1.3	111	1.3	101	1.8	115	1.8	99	1.9	71	נוצרים												
												ערבים												
11.6	1,073	11.2	970	10.7	811	10.6	678	10.3	578	7.8	290	ערבים מוסלמים												
14.1	1,299	13.7	1,185	13.2	1,005	13.6	875	13.4	749	10.6	393	סה"כ ערבים ישראלים												
73.2	6,746	73.3	6,366	74.0	5,612	75.2	4,822	76.2	4,266	74.7	2,776	סה"כ אוכלוסיית ישראל												
15.2	1,399	15.4	1,333	15.2	1,151	14.8	950	14.4	805	15.8	586	ערבים בגדה המערבית												
11.6	1,067	11.3	981	10.8	821	10.0	643	9.4	526	9.6	356	ערבים ברצועת עזה												
												סה"כ ערבים בגדה / ברצועה												
26.8	2,466	26.7	2,314	26.0	1,973	24.8	1,593	23.8	1,331	25.3	942													
100.0	9,212	100.0	8,680	100.0	7,585	100.0	6,415	100.0	5,597	100.0	3,718	סה"כ												

פרק 6: תגובת הלמ"ס הפלשתינאית ועיון מחדש

במרס 2005 הפיצה הלמ"ס הפלשתינאית את התיקון הראשון למודל האוכלוסייה שלה, מאז פרסומו ב-1998. לואי שאבאנה, מנהל הלשכה, הציג את המודל החדש ב-8 ביוני 2005 כחלק מתגובה ישירה למחקר זה, בסדנה שארגן "מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה" שליד הטכניון.¹¹¹ מחברי מחקר זה הציגו מצגת לפני תגובתו של שאבאנה.

המודל המתוקן של הלשכה החל לתקן את השגיאה המשמעותית בנוגע להגירה בתחזית משנת 1997, והקטין בהתאם את אומדני האוכלוסייה לשנת 2004. הקטנה זו הנמיכה את נתוני היסוד של האוכלוסין, הנתונים המתוקנים הנמיכו את חישובי הריבוי הטבעי במודל (לידות פחות פטירות) ב-12 אלף איש נוספים. הטענה המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית לגבי היקף האוכלוסייה באמצע 2004 - 3.83 מיליון נפשות - צומצמה ב-190 אלף (178 אלף בגלל התיקון בנתוני הגירה ועוד 12 אלף פחות בריבוי הטבעי), והפכה לאומדן מתוקן לאמצע 2004 של 3.64 מיליון נפשות (3.4 מיליון בלי ירושלים המזרחית).

המודל המתוקן של הלשכה ונתוני האוכלוסייה שנגזרו ממנו מאפשרים ניתוח לפי גורמים, כמו זה המוצג ב**תרישים 6.1** (המודל המתוקן של הלמ"ס הפלשתינאית מצ"ב כנספח ב'). ניתוח זה, בלויית הסבריו של מר שאבאנה, חושפים בעיות קבועות באומדני הלשכה לגבי האוכלוסייה שלה.

נתוני יסוד של האוכלוסין

מר שאבאנה הכחיש כי הערבים הפלשתינאים המתגוררים מחוץ לשטחי הרשות נכללו במפקד האוכלוסין של הלשכה ב-1997,¹¹² על אף הסבריה של הלמ"ס הפלשתינאית באותו הזמן. אולם במצגת שלו הסתמך מר שאבאנה על מרשם האוכלוסין של הרשות הפלשתינאית, שכלל אנשים שאינם תושבים, כדי להצדיק את טענותיו לגבי האוכלוסייה הנוכחית:

"מרשם האוכלוסין שנמסר לרשות הפלשתינאית על-ידי ישראל ברבעון השלישי של 2004 עודכן עד יוני 2004 וכלל 3.43 מיליון רשומות. מספר זה כלל אנשים שיש להם תעודות זהות וחיים בחוץ-לארץ [כך!], שיש להם זכות לחזור מיד מפני שהם מוגדרים כתושבי פלשתיין לפי 'הצהרת העקרונות' מ-1993, אבל גם אינו כולל פלשתינאים המחזיקים בתעודת זהות ירושלמית".¹¹³

תרשים 6.1 נתוני אוכלוסייה שנתקבלו מהמודל המתוקן של הלמ"ס הפלשתינאית, 1997-2004¹¹⁴
(תוקן במרס 2005)

2003-04	2002-03	2001-02	2000-01	1999-00	1998-99	1997-98	(אמצע שנה)
3,514,868	3,394,046	3,275,389	3,149,447	3,019,158	2,897,113	2,783,084	בסיס אוכלוסין בגדה המערבית וברצועת עזה (כולל ירושלים המזרחית)
3.88%	3.96%	4.02%	4.09%	4.14%	4.21%	4.27%	שיעור לידות גולמי
0.42%	0.43%	0.44%	0.45%	0.46%	0.48%	0.49%	שיעור פטירות גולמי
3.46%	3.53%	3.58%	3.64%	3.68%	3.73%	3.78%	שיעור הריבוי הטבעי
0.00%	0.00%	0.00%	0.36%	0.64%	0.48%	0.32%	שיעור ההגירה
3.49%	3.56%	3.62%	4.00%	4.32%	4.21%	4.10%	שיעור הריבוי של האוכלוסייה
136,377	134,404	131,671	128,812	124,993	121,968	118,838	לידות לפי מודל הלמ"ס הפלשתינאית
-14,762	-14,594	-14,412	-14,173	-13,888	-13,906	-13,637	פטירות לפי מודל הלמ"ס הפלשתינאית
0	0	0	11,302	19,184	13,983	8,828	הגירה לפי מודל הלמ"ס הפלשתינאית
3,637,529	3,514,868	3,394,046	3,275,389	3,149,447	3,019,158	2,897,113	בסיס תושבים סופי

הנתונים המופיעים באותיות **מודגשות** נלקחו ישירות ממודל הלמ"ס הפלשתינאית המתוקן. שאר הנתונים נגזרו ממודל הלמ"ס הפלשתינאית המתוקן. כשהלשכה מפרסמת שיעורים מסוימים, המספרים המוחלטים עשויים לסבול משגיאות עיגול קלות, של 1,000-2,000.

טענתו של מר שאבאנה כי מפקד האוכלוסין מ-1997 לא כלל אנשים שאינם תושבים סותר את העובדה שהם נכללו על ידו ב-2004. לא ייתכן שמי שאינם תושבים יהיו חלק ממניין האוכלוסייה ב-2004 אלא אם כן הם הוספו בזמן כלשהו אחרי 1997, או שכבר נכללו במניין ב-1997. תחזית הלמ"ס הפלשתינאית, ששונתה רק בגלל הלידות, הפטירות וההגירה הנקייה, אינה מצביעה על שום שינוי בסיווג בבסיס האוכלוסין שלה מאז 1997.

מר שאבאנה המשיך והגן על הכללתם של מי שאינם תושבים בטענה שאם הערבים הפלשתינאים המתגוררים בחוף-לארץ יוצאו מחשבון האוכלוסייה של הלמ"ס הפלשתינאית, כי אז יש לנכות את היהודים הישראלים החיים בחוף-לארץ מאוכלוסיית ישראל. ואמנם, מדיניות הלמ"ס של ישראל היא להוציא אנשים כאלה אחרי שנעדרו מהארץ יותר משנה.¹¹⁵ מכל מקום, אנשים אשר חיים בחוף-לארץ אינם צריכים להיות מסווגים כתושבים דה פקטו.¹¹⁶ אם הם יחזרו, הם ייכללו בסטטיסטיקה של האוכלוסייה המתגוררת בשטחים, אבל לא לפני כן.

ירושלים

מר שאבאנה הודה כי הלמ"ס הפלשתינאית כללה את נתוני הלמ"ס של ישראל לגבי ערבים המתגוררים בירושלים המזרחית במניין אוכלוסיית הגדה המערבית שלה.¹¹⁷ הסכמי אוסלו מגבילים אמנם את פעילות הלמ"ס הפלשתינאית באזור זה, אבל שאבאנה הגן על הכללתם וטען כי הלמ"ס של ישראל צריכה להוציא קבוצה זו מהסקרים שלה. יהיה אשר יהיה הגוף שִׁמְנָה קבוצה זו, החוקרים צריכים להיזהר ולהימנע ממניין כפול של ערביי ירושלים כשהם משתמשים גם בנתוני הלמ"ס של ישראל וגם בנתוני הלמ"ס הפלשתינאית כדי לנתח את האוכלוסייה המתגוררת ממערב לירדן.

לידות

מאחר שאחת הטענות העיקריות של מחקר זה היא שנתוני הלידות בפועל שנרשמו במשרד הבריאות הפלשתינאי היו מדויקים יותר מתחזיות הלידה של הלמ"ס הפלשתינאית מ-1997, עסקה רוב המצגת של הלמ"ס הפלשתינאית מ-8 ביוני 2005 בביקורת על הגוף השכן - משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית.¹¹⁸ מר שאבאנה טען כי גם מספר הלידות וגם נתוני הפריין שנלקחו ממשרד הבריאות מבוססים על נתוני לידות לא מושלמים. הביקורת של הלמ"ס הפלשתינאית חשפה מבלי משים ליקויים במתודולוגיה שלה עצמה, ואימתה רבות מהנקודות שהועלו במחקר זה:

- הלמ"ס הפלשתינאית האשימה את משרד הבריאות שחישב את שיעורי הפרייון על בסיס אוכלוסייה מנופחת, שכללה אנשים שאינם תושבים. במצגת צוין כי מספר הנשים מבוסס על "מרשם אוכלוסין הכולל נשים שמגוריהן [כך!] הקבועים בחוץ-לארץ".¹¹⁹ הלשכה הודתה אפוא באחת הנקודות העיקריות שהועלו במחקר זה: היא מפרסמת נתוני אוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה הכוללים מספר לא מבוטל של ערבים פלשתינאים המתגוררים בחוץ-לארץ וששימשו בסיס לא נכון לחישובים של כל הגופים הרשמיים המסתמכים עליהם.

- הלמ"ס הפלשתינאית הציגה את הנתונים הסטטיסטיים העדכניים ביותר על הלידות שנרשמו בשטחים, מאז 1997, כדי להמחיש שמשרד הבריאות הפלשתינאי סבל באופן שיטתי מכיסוי לא מלא של נתוני הלידות, הן בדיווחים המקוריים והן בדיווחים המתוקנים שלו.¹²⁰ (מחקר זה סיכם את נתוני הלידות מ-1997 עד 2003 כשהם נעים בין 599 אלף ברמות המקוריות ל-669 אלף ברמות המתוקנות על-ידי משרד הבריאות עד לינואר 2005). כהוכחה לדיווח לא מלא זה, הציגה הלשכה מרשם אוכלוסין שעודכן עד 28 בפברואר 2005 ודיווח על 705 אלף לידות בתקופה שבין 1997 ל-2003, מספר הגדול ב-36 אלף בלבד מהמספר המתוקן של הלידות שנרשמו במשרד הבריאות, כפי שצוין בפרק 3. אם נניח לרגע לשאלה אם משרד הבריאות רשם את הלידות בצורה נכונה או לא, הלמ"ס הפלשתינאית חשפה אי-התאמה גדולה עוד יותר בין מרשם האוכלוסין של 705 אלף לידות מדווחות - הרמה הגבוהה ביותר שנרשמה על-ידי גוף כלשהו של הרשות הפלשתינאית - לבין 897 אלף הלידות שעליהן דיווחה הלמ"ס הפלשתינאית במודל האוכלוסייה החדש והמתוקן שלה. הפרש של 192 אלף לידות מבלית את השגיאה המהותית בין שיטות החיזוי של הלמ"ס הפלשתינאית לבין האירועים הדמוגרפיים המתועדים.¹²¹

כיצד יכולה להיווצר אי-התאמה גדולה כל-כך בשיעורי הלידות? המודל של הלשכה מחשב 897 אלף לידות על-ידי החלת שיעורי הלידה המשוערים בכל שנה על בסיס אוכלוסין מנופח, הכולל את ערביי ירושלים המזרחית ואנשים שאינם תושבים. כשמחילים את אותם שיעורי הלידה על בסיס אוכלוסין של תושבים בלבד, מגיעים ל-708 אלף לידות¹²² לשנים 1997 עד 2003 (לחישובים - ראו נספח ז'), ולהתאמה מדויקת כמעט עם מספר הלידות שנרשמו ושהוזכרו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית ב-8 ביוני 2005. החלטת הלשכה להרחיב את בסיס האוכלוסין דה פקטו ממשיכה להטות את התחזית השוטפת שלה. **תרשים 6.2** ממחיש את רמות הילודה השונות שתוארו בפרק זה ובפרקים קודמים.

תרשים 6.2 סיכום סדרות נתוני הלידות בעזרת עדכונים אחרונים מן המצגת של הלמ"ס הפלשתינאית
 ב-8 ביוני 2005¹²³

סה"כ	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	
								סדרות לידה שנותחו בפרק 3
907,626	143,106	138,433	132,420	128,270	124,865	121,722	118,810	סדרה 1: מודל מקורי של הלמ"ס הפלשתינאית
669,310	101,647	94,406	92,483	92,518	94,258	97,733	92,265	סדרה 2: דו"חות משרד הבריאות הפלשתינאי (עדכון לינואר 05)
						88,708	84,409	סדרה 3: לידות לפי משרד הבריאות הפלשתינאי (כפי שדווחו תחילה)
599,311	91,124	84,863	82,915	82,916	84,376			לידות לפי משרד הבריאות הפלשתינאי (מותאם לרמות שלפני המפקד)
								נתונים חדשים ממצגת הלמ"ס הפלשתינאית, 8 ביוני 2005
897,063	136,377	134,404	131,671	128,812	124,993	121,968	118,838	סדרה 4: מודל מתוקן של הלשכה (אביב 2005)
705,763	102,071	102,461	100,019	102,463	99,447	101,087	98,215	סדרה 5: לידות שנרשמו ברשות הפלשתינאית (הוצגו ע"י הלשכה ב-8 ביוני)
708,673	106,854	105,287	102,714	100,654	99,520	97,590	96,056	סדרה 6: שיעורי מודל הלמ"ס שהוחלו רק על תושבים

הגירה

אי-ההתאמה שנמצאה במחקר זה בין דפוסי ההגירה בפועל לבין ההגירה החזויה קיבלה סיוע מן הלמ"ס הפלשתינאית. כפי שצוין לעיל, במרס 2005 הקטינה הלשכה את כל הנחותיה בנוגע להגירה עד לאפס, בין השנים 2001 ל-2015. אך גם הפחתה קטנה זו של 178 אלף איש באמצע שנת 2004, והפחתה של שלושת רבעי המיליון עד 2015 מבליטות את ההשלכות המשמעותיות של ההנחות הלא בדוקות ההופכות לשגיאות ניכרות. הלמ"ס הפלשתינאית אישרה את השינויים האלה ב-8 ביוני.

אולם הלשכה עדיין לא הפחיתה את ההגירה הכלולה במודל שלה לשנים 1997 עד 2000, וגם לא הפחיתה מחישוביה את המהגרים היוצאים. מר שאבאנה אישר שללשכה לא היו נתוני הגירה מאת משטרת הגבולות של ישראל, וכשהנתונים הללו יועמדו לרשותה הם ייכללו במודל שלה.¹²⁴ תיקון המחדלים הללו יקטין את אומדני הלשכה לשנת 2004 ב-113 אלף אנשים נוספים. המצגת של הלשכה לא עסקה בהגירה מהגדה המערבית ומרצועת עזה לישראל בגבולות שקדמו ל-1967.

דו"חות ועדת הבחירות המרכזית של הרשות הפלשתינאית

המצגת של הלמ"ס הפלשתינאית מה-8 ביוני כללה חישובי "בדיקה צולבת" עם נתונים שנתקבלו מוועדת הבחירות המרכזית של הרשות הפלשתינאית כדי להצדיק את תחזיות האוכלוסייה שלה. הלשכה טענה שב-31 בדצמבר 2004 היו 1.2 מיליון בוחרים רשומים. בהנחה ש-70-75 אחוזים מהאוכלוסייה נרשמו כדי לבחור, חישוב הלשכה את סך כל האוכלוסייה הבוגרת בכ-1.7 מיליון נפשות. בהניחה ש-50 אחוזים מאוכלוסייתה הם בני פחות מ-18, הגיעה הלשכה למסקנה שכלל האוכלוסייה מגיע ל-3.4 מיליון נפשות.¹²⁵

כפי שדנו בפרק 3, נתוני ועדת הבחירות חשובים לצורך הערכת הטענות הנוכחיות בקשר לאוכלוסייה. אולם הגורמים ששימשו בחישובי הלמ"ס הפלשתינאית אינם תואמים את הנתונים שפרסמה ועדת הבחירות המרכזית לפני סוף שנת 2004 ואחריה. מן הראוי לעיין מחדש בנתוני ועדת הבחירות לפרטיהם.

ב-8 בינואר 2005, יום לפני הבחירות לנשיאות ברשות הפלשתינאית, דיווחה ועדת הבחירות המרכזית על 1.623 מיליון בעלי זכות בחירה בשטחים, כולל 120 אלף ערבים בירושלים המזרחית. ניכוי ערביי ירושלים המזרחית ממניין הבוחרים של הוועדה ישאיר 1,503 מיליון מבוגרים בעלי זכות בחירה בגדה

המערבית וברצועת עזה (1.1 מיליון מתוכם נרשמו בוועדת הבחירות המרכזית).¹²⁶

יתר על כן, בתמסיר שלה לעיתונות מיום 14 באוקטובר 2004 על הבחירות הקרבות לרשויות המקומיות, אישרה ועדת הבחירות את אותו הנתון של 1.5 מיליון בעלי זכות בחירה בגדה המערבית וברצועת עזה, לא כולל את ירושלים המזרחית, שבתאריך מוקדם זה נרשמו כבר מיליון מתוכם כדי להצביע. בתמסיר זה הוסיפה ועדת הבחירות המרכזית את העובדה החיונית כי "כ-200 אלף בעלי זכות בחירה מתגוררים בחוץ-לארץ ולא יכלו להשתתף בתהליך הרישום".¹²⁷ לאחר ניכוי בעלי זכות הבחירה המתגוררים בחוץ-לארץ, מצביעים נתוני ועדת הבחירות המרכזית על 1.3 מיליון מבוגרים החיים בשטחים בפועל.¹²⁸

אם נשתמש בהנחות הלמ"ס הפלשתינאית בנוגע לחלוקה של 50/50 בין מבוגרים לילדים, יצדיקו נתוני ועדת הבחירות המרכזית 2.6 מיליון תושבים לכל היותר המתגוררים בגדה המערבית וברצועת עזה, נכון לינואר 2005. המתודולוגיה שלהם לא עשתה כל ניסיון להוציא מכלל חשבון אנשים שהיגרו לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 ולירושלים. לחלופין, אם נשתמש בנתוני הפליטים הרשומים ב-UNRWA, המצביעים על כך ש-39.7 אחוזים מאוכלוסיית הגדה המערבית הם בני פחות מ-18, ו-48.3 אחוזים מתושבי רצועת עזה הם בני פחות מ-18, יצביעו 1.3 מיליון התושבים המבוגרים על אוכלוסייה כוללת של 2.34 מיליון איש בשטחים¹²⁹ (המסמכים העיקריים של ועדת הבחירות המרכזית וכל החישובים המתמטיים המבוססים עליהם מוצגים במלואם בנספח ו').

תחומים לעיון נוסף בתחזיות הלמ"ס הפלשתינאית

על-ידי שינוי הנחות מסוימות בקשר להגירה, החלה הלשכה לתקן את התחזיות שנכללו במודל האוכלוסייה שלה מ-1998. אחרי שינויים אלה, ההגזמה במספר התושבים הוקטנה מ-1.34 מיליון ל-1.15 מיליון, נכון לאמצע שנת 2004.

נתוני הגבולות בפועל וההגירה מהשטחים לישראל בגבולות שקדמו ל-1967, שהלמ"ס הפלשתינאית עדיין לא הביאה בחשבון, יצריכו הפחתות נוספות. הלשכה צריכה לנכות מהמודל שלה גם אנשים שאינם תושבים, ולהסביר את הכללת ערביי ירושלים המזרחית.

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

להכללת קבוצות אלה הייתה השלכה משמעותית על חישובי הריבוי הטבעי שעשתה הלמ"ס הפלשתינאית, ויש להתוות השלכה זו בבירור. אם תוציא השלכה קבוצות אלה מבסיס האוכלוסין שלה, תחזיות הלידה שלה יתיישרו עם הנתונים שנרשמו בגופים אחרים של הרשות הפלשתינאית, וביניהם הגופים שהזכירה השלכה ב-8 ביוני.

המצגת של השלכה ב-8 ביוני 2005 הבליטה את היעדרם של תימוכין מתועדים לטענותיה הנוכחיות בקשר לאוכלוסייה. אף-על-פי-כן, הלמ"ס הפלשתינאית הציגה כמה נתונים והערות מרכזיים הממקדים את השינויים שידרשו כדי להוריד את נתונה לרמות מציאותיות יותר.

פרק 7: מסקנות

מחקר זה מצא כי האוכלוסייה הערבית מנתה 2.47 מיליון נפש בתחילת 2004 : 1.40 מיליון בגדה המערבית ו-1.07 מיליון ברצועת עזה. נתונים אלה נמוכים במידה בולטת ביותר מאומדני האוכלוסייה שפרסמה הלמ"ס הפלשתינאית.

לאור ממצאים אלו ברור שהחששות של ישראל מפני לחצים דמוגרפיים מן הגדה המערבית ומרצועת עזה היו מוגזמים. האיום הדמוגרפי על החברה הישראלית לא השתנה מבחינה כמותית מאז 1967.

בהכנת המודל של הלשכה, ובשימוש בו, היו שני סוגי טעויות בולטים. הסוג הראשון היה שגיאות מלכתחילה במפקד האוכלוסין מ-1997 ובתחזיות. כבר מתחילה כללה הלשכה לא-תושבים בנתוני היסוד שלה וכן את ערביי ירושלים המזרחית שנמנו כבר בסקרים של הלמ"ס של ישראל. לאחר מכן, החילה הלשכה שיעורי ריבוי גבוהים במיוחד על נתוני היסוד. שיעורי הריבוי הגבוהים נשענו על הנחות בנוגע להגירה רחבת ממדים לתוך השטחים. צירוף שגיאות התחלתיות אלה גרם להגזמה משמעותית בהיקף תחזית אוכלוסיית התושבים הנוכחית והעתידית.

את הסוג השני של אי-דיוקים ניתן לתאר כשגיאות לאורך זמן. הלשכה מעולם לא תיקנה את המודל המקורי שלה, או את דו"חות האוכלוסייה השנתיים שלה, כדי לכלול בהם נתונים שנתיים של אירועים דמוגרפיים שנרשמו על-ידי גופים אחרים של הרשות הפלשתינאית ושל ישראל, נתונים אשר פסלו במישרין ובעקביות את הנתונים שהלשכה פרסמה. דו"חות אלה סיפקו ראיות לשיעורי ילודה הולכים ופוחתים, והצביעו על כך שהשטחים חווים הגירה יוצאת נקייה והגירה רשמית ובלתי רשמית ניכרת לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 ולירושלים.

מפתיע שלא נערכה שום בדיקה פורמלית של נתוני האוכלוסייה של הלמ"ס הפלשתינאית. הלשכה המשיכה לפרסם את תחזיותיה כאילו היו מניין האוכלוסייה הרשמי שלה, אף-על-פי ששום דו"ח אחר או נתונים שנאספו בשטח לא תמכו בתחזיות אלה. גם כשהגנה הלשכה על נתונה, ביוני 2005, היא לא סיפקה עדויות מקוריות שיתמכו בטענותיה. במקום זאת, היא הצדיקה את הכללת הלא-תושבים בטיעונים פוליטיים. היא לא פתרה את אי-ההתאמות בנתוני הלידות, אבל הבליטה את הפער בין תחזיות הלידה שלה לבין הרשומות הרשמיות. היא הודתה שאין לה נתונים מדויקים על התנועה דרך הגבולות,

והתעלמה מהראיות על אנשים שעזבו את השטחים ועברו לישראל. הלמ"ס הפלשתינאית מתחה ביקורת על גופים שונים של הרשות הפלשתינאית על כך שהנתונים שבידיהם לא תמכו באומדנים שלה. לחלופין היא עשתה שימוש בנתונים אלה כדי לערוך ניתוחים גולמיים ולא מדויקים על מנת לתמוך בטענותיה, כפי שעשתה עם נתוני המצביעים שקיבלה מוועדת הבחירות המרכזית.

כאשר ישנן כל-כך הרבה מערכות נתונים שונים, כמו שקרה ברשות הפלשתינאית, נוצר פיתוי להניח שאפשר להגיע למניין מציאותי יותר של האוכלוסייה על-ידי חישוב ממוצע של אומדנים שונים. אלא שנתוני הלמ"ס הפלשתינאית חורגים מהמציאות הדמוגרפית השוררת בשטח עד כדי כך ש"תרגיל" כזה יוביל לאי-דיוק גדול עוד יותר. האומדנים יהיו מדויקים יותר רק על-ידי השוואתם עם נתוני פעילות בפועל, ובסופו של דבר - במפקד אוכלוסין שיתנהל לפי הגדרות קונוונציונליות של מניין דה פקטו ומניין דה יורה. אנשים העשויים לחזור אי-שם בעתיד אינם משתייכים לאותו הסוג הדמוגרפי, לא כתושבים דה פקטו החייבים להיות נוכחים פיזית בזמן המפקד, ולא כתושבים דה יורה שהם תושבים קבועים, אבל נעדרים זמנית מהשטח. שיטת הלמ"ס הפלשתינאית, המערבת את הסוגים האלה, גרמה לעיוותים בנתוניה ובנתונים של המשתמשים בדו"חות שלה.

הדרך הטובה ביותר להגיע לאומדן מדויק של האוכלוסייה היא להשתמש במקורות עיקריים המתעדים פעילות דמוגרפית. מחקר זה השתמש בתיעוד נתוני יסוד, לידות, פטירות והגירה ממקורות ציבוריים זמינים לכל דורש. ניתן להשיג נתונים רבים ממרשמי אוכלוסין, רישומים בגבולות, רישומי הצבעות, רשומות של בתי-ספר ורשומות של בתי-חולים. נוסף על כך, רשומות הלמ"ס של ישראל בתקופה שקדמה להסכמי אוסלו ממשיכות להוכיח שהן תקפות במידה רבה. את כל הרשומות האלה יש לבחון ביסודיות. החלופה - הסתמכות על אומדנים גסים של שיעורי ריבוי בלי לתמוך בהם - היא מתכון בטוח לשגיאות נוספות.

יש לבחון גם ראיות והתפתחויות נוספות, בייחוד מפני שהן מלמדות שייטכן כי האוכלוסייה הערבית בשטחים קטנה אף יותר מכפי שחישבנו במחקר זה. אם הגירת ערבים לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 והלידות הנלוות אליה היו מתועדות במלואן, מניין האוכלוסייה בגדה המערבית וברצועת עזה היה נמוך עוד יותר ובמידה ניכרת, וגבוה הרבה יותר בישראל. המציאות היא ש"הקו הירוק" היה גבול נקבובי מאוד, בייחוד בין הגדה המערבית לבין ישראל. יש

להעריך בקפדנות גם את ההגירה שהתרחשה לפני הקמתה הסופית של גדר הביטחון של ישראל, בייחוד באזור ירושלים, שבו תושבים ערבים רבים עוברים לאזורים שבצד הישראלי של הגדר בעזרת תעודות זהות ישראליות או בלעדיהן. זאת ועוד; נתוני UNRWA מלמדים כי אוכלוסיית הפליטים הפלשתינאים הרשומה בגדה המערבית וברצועת עזה מבוגרת הרבה יותר מכפי שמוצג בפירמידות הגילים שמפרסמת הלמ"ס הפלשתינאית. UNRWA תיעדה גם האטה מהירה יותר בריבוי ובשיעורי הריבוי, מאלה שהלשכה מדווחת עליהם. באומדנים העתידיים יהיה צורך לבחון היטב את המקורות האלה.

מחקר זה מוביל לכמה מסקנות כלליות על דינמיקה של אוכלוסיות באזור. כל קבוצות האוכלוסייה התנסו בריבוי בקנה-מידה נרחב. הגורם המכריע שקירב את שיעורי הגידול היחסיים שלהן זה לזה היה ההגירה, ובייחוד עליית יהודים לישראל.

הגירת ערבים מהגדה המערבית ומרצועת עזה הפחיתה את שיעורי הגידול של ערביי הגדה המערבית ורצועת עזה, ואילו המהגרים שעברו לישראל בגבולות שקדמו ל-1967 העלו את שיעור הגידול הגבוה של ערביי ישראל. הגירה זו היא שצמצמה את שיעור הגידול הכולל בגדה המערבית לרמה נמוכה יותר משיעור הריבוי של היהודים.

אף כי מחקר זה אינו עוסק בתחזיות, הוא מציע אזהרות ותובנות חשובות לאלה שמכינים חיזויים דמוגרפיים עבור הגדה המערבית ורצועת עזה. בהתחשב בהיקפן הגדול של הטעויות במודל הלמ"ס הפלשתינאית - האוכלוסייה שלה ב-2004 נופחה ביותר מ-50 אחוזים - טוב יעשו הדמוגרפים וגופים ממשלתיים אם יתקנו את נתוני האוכלוסייה הנוכחית ואת שיעורי הריבוי שלה לפני שהם ממשיכים ועורכים תחזיות לגבי היקף האוכלוסייה בעתיד. החזאים שהשתמשו בתפיסות של "מומנטום דמוגרפי" צריכים לוודא בקפדנות את ממדיו של הדור הבא שיוליד ילדים ואת שיעורי הריבוי הצפויים באוכלוסייה זו, אחרת הטעויות שלהם יצטברו ככל שהתחזיות ירחיקו יותר לעתיד.

המודלים הבאים של אוכלוסייה צריכים להיות שקופים, עם נקודות התחלה, ביניים וסיום מוגדרות היטב, כדי שהחוקרים יוכלו להעריך את הנתונים ואת ההנחות ששימשו לעריכת החישובים. יש לתעד במפורש את מקורות הנתונים, מכיוון שכיום משתמשים אומדנים רבים במידע שמפרסמת הלמ"ס הפלשתינאית בלי לציין את המקור.

ולבסוף, דמוגרפים החוזים את העתיד חייבים לשקול בשיטתיות מגוון רחב של תרחישי אוכלוסין. המאזן הדמוגרפי העתידי באזור עלול להיות תלוי במה שיקרה לרוב היהודי, ששמר על משקלו הדמוגרפי באמצעות שיעורי לידות ועלייה גדלים, ואילו האוכלוסייה הערבית חוותה שיעורי הגירה יוצאת גבוהים ושיעורי לידה גבוהים אך פוחתים. הדמוגרפים צריכים להכין תרחישים שיניחו שמגמות אלה יימשכו, וכן תרחישים שיניחו ששיעור הריבוי בקרב היהודים יפחת, ושיעור הריבוי בקרב הערבים יהיה יציב או יגדל. אבל אין ספק שיש אפשרויות מציאותיות נוספות. כדי שיהיו מקיפות וכוללות, התחזיות צריכות להביא בחשבון מגוון רחב של התפתחויות פוטנציאליות, וביניהם שינויים בדפוסי ההגירה בגבולות הבין-לאומיים, או באמצעות אזורי מעבר חופשי בין רצועת עזה לבין הגדה המערבית.

לפני פרסום תוצאות מחקר זה, בינואר 2005, נתקבלו נתוני הלמ"ס הפלשתינאית בכל העולם בלי ערעור. לאחר פרסום המחקר, החלו ההכרזות של הלשכה להשתנות: היא הודתה בהאטה של שיעורי הגידול המשוערים, והקטינה את נתוני אוכלוסייתה לשנת 2004 ואת תחזיותיה עד 2015. חוקרים ודמוגרפים אחרים החלו לבחון מחדש את נתונייהם ולהקטיןם. אומדנים חדשים אלה העמידו את מניין האוכלוסייה הערבית על 2.5 מיליון עד 2.9 מיליון נפשות. אף-על-פי-כן, "חכמים יודעי דבר" וגופים ממשלתיים רבים ממשיכים להתייחס ל"ארבעה מיליון פלשתינאים" המתגוררים בשטחים.

חשוב לישראלים, לפלשתינאים ולגופים העולמיים להגיע לנתונים מדויקים יותר של אוכלוסיית הרשות הפלשתינאית. נתוני הלמ"ס הפלשתינאית הובילו להחלטות מכריעות בישראל. הם מהווים בסיס לסיוע האמריקני והבין-לאומי לרשות הפלשתינאית, ומשפיעים על תכנון תשתיות, לרבות שימוש במים ובקרקעות. רבות מההחלטות ומקווי מדיניות אלה טעונים בחינה מחודשת נוכח נתוני האוכלוסייה הקטנה יותר בגדה המערבית (במיוחד) וברצועת עזה.

מטרת מחקר זה הייתה לאסוף נתונים על האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה ולנתח את נתוני הלמ"ס הפלשתינאית כדי לבדוק את דיוקם. המחקר הגיע למסקנה כי הטענות המקובלות כל-כך של הלמ"ס הפלשתינאית אינן תקפות, ואינן משקפות את המציאות בשטח. יש לקוות שהמחקר ישמש נקודת מוצא לאחרים, כדי לאסוף חומר ממקורות עיקריים ולחקרו. יש להניח שאחרי הבדיקה ימצאו החוקרים ראיות חזקות יותר ל"פער המיליון".

על המחברים

מחקר זה נוזם ונוהל על-ידי בנט צימרמן, לשעבר יועץ אסטרטגי בחברת ביין ושות'. מר צימרמן הוא בעל תואר מוסמך מבית-הספר למנהל עסקים בהרוורד, וניהל כמה וכמה בדיקות נאותות בעסקים ובארגונים ממשלתיים שונים. ד"ר רוברטה פי' זייד היא היסטוריונית, ומרצה לשעבר באוניברסיטה של דרום קליפורניה, היא חוקרת היסטוריה של עם ישראל. ד"ר מיכאל א' וייז, פיזיקאי ומומחה במודלים מתמטיים, הוא מייסדן של חברות ציבוריות ופרטיות רבות בארצות-הברית ובישראל. המחברים עסקו הן במחקר המוקדם והן בהערכת כל הנתונים ונתוני האוכלוסייה הכלולים במחקר זה.

המחברים עבדו בשיתוף-פעולה הדוק עם ראשי צוות המחקר הישראלי, יורם אטינגר, יועץ לשרי ממשלה ולחברי כנסת בישראל ולשעבר ציר בשגרירות ישראל בווינגטון, ועם תא"ל (מיל') דוד שחף, לשעבר ראש המנהל האזרחי בגדה המערבית, שהיה אחד מהעומדים בראש הסקר הדמוגרפי האחרון שנערך בגדה המערבית, ב-1990. הצוות הישראלי כלל גם את פרופ' עזרה זהר, המפרסם מסמכי מחקרים על הדמוגרפיה בישראל מאז 1970; את ד"ר דוד פסיג, ראש התכנית לתואר שני בטכנולוגיות תקשורת ומומחה לחיזוי באוניברסיטת בר-אילן; את אברהם שבות, גאוגרף ודמוגרף העוקב אחר האוכלוסייה היהודית והערבית בגדה המערבית; ואת חיים רוזנברג, לשעבר הממונה על תכנון ארוך טווח ברפא"ל. צוות המחקר הישראלי אסף נתונים ראשוניים ודו"חות שסייעו לצוות האמריקני במחקריו ובניתוחיו. מכיוון שהצוות הישראלי כלל אנשים שערכו את העבודה האחרונה מטעם ישראל על אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה, אנשיו היו בעמדה טובה להשגת מידע חיוני, והיה להם ניסיון בלתי אמצעי בניתוחים דמוגרפיים של אוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה.

המחברים מעריכים את תרומתו של צוות המחקר הישראלי, אבל מקבלים עליהם אחריות מלאה לעבודה, כפי שהיא מוצגת במסמך זה.

שלמי תודה

המחברים אסירי תודה בראש ובראשונה לד"ר ניקולס אברשטדט, על הזמנתו להציג את הממצאים ב-American Enterprise Institute, ב-10 בינואר 2005. הייתה זו התחנה הראשונה במסע מלהיב ביותר שנמשך לאורך רוב שנת 2005. מורי פישבך מ-Wilson Institute וגיים פיליפס מ-Heritage Foundation זכאים להערכתנו, וכן השגריר ג'ון בולטון, על שפתח לפנינו את הדלת הראשונה בושינגטון.

היינו רוצים להודות לד"ר יובל שטייניץ, יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ולד"ר יורי שטרן, יו"ר הוועדה לביקורת המדינה, על אדיבותם ומקצועיותם בכינוס הפורומים הציבוריים הראשונים שבהם הוצגו דעות שונות בקשר לדמוגרפיה ונתקבלו בברכה; לד"ר יצחק רביד, על העיון הפעיל בעבודתנו ועל המשוב המועיל שקיבלנו ממנו, ולפרופ' סרג'יו דלה-פרגולה, שהערותיו הביקורתיות קראו תיגר על עבודתנו ועל מסקנותינו, ובסופו של דבר - חיזקו אותן.

המחברים לא היו יכולים להשלים את המחקר הנוכחי לולא יורם אטינגר ושאר הצוות הישראלי שלנו, ואנו מודים להם על גילוי העובדות ועל פתיחת הדלתות עבורנו בישראל. אנו מעריכים במיוחד את תמיכתו של פרופ' אפרים ענבר, שקרא בקפדנות את הטיוטה שלנו, ואת הערותיו, שקלעו תמיד למטרה. כן אנו מודים לקנט קליינמן, להת'ר לוהנשטיין ולתמרה שטרנליב על עריכתם הקפדנית.

רוב תודות לרותי בלום ולקרוליין גליק, שסיפקו לעבודתנו תובנות וזוויות ראייה יוצאות מגדר הרגיל. ליעקב מאור ומושיק קוברסקי בישראל, ולגרי רטנר, אליסון טיילור, אסתר קנדל, אבי דיוויס, סמואל אפלבוים, רוז רוטשטיין, פיטר מנדל, בלוסום סיגל והרווי קארפ בארצות-הברית.

ארנולד זייד, מייקל זייד, בתיה וייז ומשפחות וייז וזייד - אנו מודים לכם תמיד. ולבסוף, תודה לד"ר אסתר פישגוף, "האם הדמוגרפית".

הדפסת חוברת זו התאפשרה הודות לתרומתם של בתיה ומיכאל וייז לזכרם של אבותיהם: פרופ' חיים גבריהו, חוקר תנ"ך, מייסד חידון התנ"ך הבין-לאומי וחבר במועצת ירושלים, ורבי יוסף וייז, בן נכדו של יוסף (יוסקיה שטטלמכר) ריבלין, מנהיג הקהילה האשכנזית בירושלים בשנים 1860-1892 ומייסד נחלת שבעה, השכונה היהודית הראשונה מחוץ לחומות ירושלים.

הערות

1. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997–2015*, www.pcbs.org
כניסה לאתר ב-21 באוגוסט 2004 (מצ"ב כנספח א'). דו"ח זה הוצא כבר מהאתר של הלמ"ס הפלשתינאית והוחלף במודל מתוקן שלה, המצ"ב כנספח ב'.
2. מחלקת המדינה האמריקאית דיווחה כי אוכלוסיית הרשות הפלשתינאית מנתה ב-2004 3.8 מיליון איש, להוציא את ירושלים המזרחית (ראו: Israel and the Occupied Territories", *Country Reports on Human Rights Practices*. Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, February 28, 2005, at <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2004/41723.htm#occterr>)
ה-CIA דיווח שבאמצע 2004 מנתה אוכלוסיית רצועת עזה 1.324 מיליון נפש ו-2.311 מיליון בגדה המערבית ("West", *CIA World Factbook 2004*, and "Gaza Strip", *CIA World Factbook 2004* (Bank").
משרד החוץ האמריקני לא עשה אמנם כל מאמץ לבטל את המניין הכפול בירושלים המזרחית, אבל דומה שה-CIA עשה מאמץ כזה, אולם מכל בחינה אחרת קיבל ה-CIA את נתוני הלמ"ס הפלשתינאית כפי שפורסמו. הבנק העולמי דיווח שאוכלוסיית הגדה המערבית ורצועת עזה מנתה בסוף 2003 3.4 מיליון נפש. ראו את חתך המדינות של הבנק העולמי ב-WBG=CCODE=WBG?CCODE=WBG&PTYPE=CP. <http://devdata.worldbank.org/external/CPPProfile.asp?CCODE=WBG&PTYPE=CP>. כגון סרגיו דלה-פרגולה וארנון סופר, טוענים שאינם מוכנים לקבל את דו"חות הלמ"ס הפלשתינאית באופן מוחלט, והם מעריכים שאוכלוסיית הרשות הפלשתינאית קטנה יותר מדיווחי הלמ"ס הפלשתינאית. דלה פרגולה טוען שהיא מונה 3.4 מיליון (ראו: דלה פרגולה, "Battle of Numbers: Jewish Minority by 2020", *Jerusalem Post*, May 16, 2005). האומדנים של ארנון סופר נעים בין 3.8 מיליון נפש בספרם של ארנון סופר ויבגניה ביסטרוב, *ישראל, דמוגרפיה 2004-2020 לאור תהליך ההתנתקות*, שפורסם באוקטובר 2004, לבין 2.8 מיליון נפש בספרם של ארנון סופר וגיל שלו, *מימושה בפועל של תביעת השיבה הפלסטינית*, הקתדרה לגאואיסטרטגיה ע"ש ראובן חייקין ז"ל, אוניברסיטת חיפה, נובמבר 2004, תדפיס מתוך "אנסמבלי" - איתור וניתוח סוגיות מרכזיות בביטחון לאומי (פרסום 7/2004) המכללה לביטחון לאומי.
3. Palestine Central Bureau of Statistics, *Summary Statistics, Palestinian Territory 1997-2015*; www.pcbs.gov.ps
כניסה לאתר ב-2 באפריל 2005. מצ"ב כנספח ב'.
4. אומדני הלמ"ס הפלשתינאית נמצאים בתרשים 3.1 ובנספח א'. תוצאות המחקר סוכמו בפרק 4.
5. Futures Group International, *Spectrum Policy Modeling System, Version 2.28*, המיושמת על-ידי Group International. תוצאות התחזיות והנחותיהן כלולות בנוסח המקורי של מחקר זה: Bennett Zimmerman, Roberta Seid and Michael L. Wise, *Arab Population in the West Bank and Gaza*, January 10, 2005, pp.110-113. www.pademographics.com.
6. Palestine Central Bureau of Statistics: www.pcbs.org.
7. ניתן לעיין בדו"חות של משרד הבריאות הפלשתינאי באתר www.moh.gov.ps. כל הדו"חות השנתיים של משרד בריאות זה לשנים 1996 עד 2003 הורדו מהאתר, והם מצויים אצל המחברים ועומדים לרשות כל מי שיש לו סיבה סבירה באתר www.pademographics.com.
8. ועדת הבחירות המרכזית הפלשתינאית, באתר www.elections.ps.
9. משרד החינוך הפלשתינאי, באתר www.mohe.gov.ps.

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

10. הלמ"ס של ישראל, באתר www.cbs.gov.il.
11. דו"חות פנימיים של מחלקת המחשב במשטרת הגבולות של ישראל, ודו"חות הלמ"ס של ישראל.
12. דו"חות פנימיים של משרד הפנים של ישראל.
13. בדו"חות של UNRWA ניתן לעיין באתר <http://www.un.org/unrwa/>.
14. World Bank, *Developing the Occupied Territories: An Investment in Peace*, Human Resources and Social Policy. Vol.6, Washington DC, 1993.
15. Central Intelligence Agency, *The World Factbook*, www.cia.gov/cia/publications/factbook.
16. United Nations Economics and Social Affairs, Population Division, World Population Database, <http://esa.un.org/unpp>.
17. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015* (נספח א'); Hassan Abu-Libdeh, *Census Coverage*, Palestine Central Bureau of Statistics, November 30, 1998, Final Results Section, www.pcbs.org, באוקטובר 2004 (נספח ג').
18. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015* (נספח א'). שיעורי הלידות התקבלו על-ידי הכפלת עמודת האוכלוסייה במחצית השנה בעמודת שיעורי הלידות הגולמיות.
19. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015* (נספח א'). הלמ"ס הפלשתינאית מספקת נתונים על האוכלוסייה באמצע השנה, ושיעורי לידות ופטירות גולמיים לכל שנה, מ-1997 עד 2015. תרשים 3.1 נטל את כל נתוני הלידות, הפטירות וההגירה ישירות מהנחות הלשכה.
20. עותם של דניס רוס ודייב מקובסקי: *Briefing of the Middle East and Central Asia Subcommittee of the House International Relations Committee, Subject: Israel's Security Fence*, Capitol Hill Hearing, Federal News Service, February 10, 2004; "Dennis Ross Explains the Geography of Gaza", Interview, *All Things Considered*, August 16, 2005, "It also, I think, just given the population in Gaza and the birth rate in Gaza, is highest in the world" תוצאות החיפוש ב"גוגל" בנושא "פלשתינה, ריבוי האוכלוסייה הגבוה ביותר" הניב 488,000 פריטים.
21. עמוד הבית של הלמ"ס הפלשתינאית מדווח על אוכלוסייה של 3,827,914 נפשות באמצע 2004. מספר זה חוזר ואושר ב-8 בינואר 2005: ראו www.pcbs.org או www.pcbs.gov.ps.
22. גיוליה זמל, *אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה*, האגף לדמוגרפיה, אוכלוסייה וקליטת עלייה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משרד ראש הממשלה, 22 בדצמבר 1997 (דו"ח פנימי). הדו"ח זמין באתר www.pademographics.com, לפי בקשה סבירה.
23. Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Report 1996*, www.moh.gov.ps, כניסה לאתר והורדה באוגוסט-נובמבר 2004. בינתיים הורד הדו"ח מהאתר של משרד הבריאות. הדו"ח זמין באתר www.pademographics.com לפי בקשה סבירה.
24. הלמ"ס של ישראל, *תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993*. פרסום מס' 1025, יולי 1996. גיוליה זמל, *אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה*; Palestine Ministry of Health, *Health Status* ;

- הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה עד להקמת הרשות הפלשתינאית. תחומי אחריות אלה הועברו לרשות הפלשתינאית בעזה במאי 1994, ובגדה המערבית - בהדרגה, מסוף 1994 עד לסוף 1995. הדו"ח האחרון של הלמ"ס של ישראל על אוכלוסייה זו פורסם עבור שנת 1993. הלמ"ס של ישראל הכינה אומדנים פנימיים עד לסוף 1996. עורכי מחקר זה הצליחו להשיג את הדו"חות האלה לשנים 1995 ו-1996.
25. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015* (נספח א').
26. Hassan Abu-Libdeh, *Census Coverage*, Palestinian Bureau of Statistics, שם; November 30, 1998.
27. ג'וליה זמל, *אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה*.
28. Hassan Abu-Libdeh, *Census Coverage*, Final Results Section, Point 1.2 (ראו נספח ג'), *Palestine Palestinian Population Projections*, Central Bureau of Statistics, מצגת פוואר פוינט בטכניון, 8 ביוני 2005, עמ' 4.
29. המנהל האזרחי באיו"ש, *אזור יהודה ושומרון עד שנת 2005*, תל-אביב, דצמבר 1990, עמ' 6, פסקה 22.1. הסקר נערך ב-1989-90.
30. המנהל האזרחי בחבל עזה, *חבל עזה עד שנת 2000*, תל-אביב, אפריל 1987, עמ' 21. הסקר נערך ב-1987.
31. United Nations Department of Economic and Social Affairs, *Multilingual Demographic Dictionary*, Population Studies, No. 29 (1958), English section. United Nations publication, Sales No. E.58.XIII.4. סך כל האוכלוסייה של מדינה עשוי לכלול את כל האנשים המתגוררים בה כרגיל (אוכלוסייה דה יורה) או את כל האנשים הנוכחים במדינה (אוכלוסייה דה פקטו), בזמן המפקד. לצורכי השוואות בין-לאומיות, מומלץ על הגדרה דה פקטו.
32. Hassan Abu-Libdeh, *Census Coverage*, November 30, 1998, Final Results Section, Point 1.2.
33. ראו תמליל של מסיבת העיתונאים שנערכה באל-בירה במרס 1998. ניתן לקבל תמלילים בערבית ובעברית, מסיבה סבירה, באתר www.pademographics.com. וכן ב-Palestine Central Bureau of Statistics, *Background and Justifications*, in discussion of 1997 Census, www.pcbs.org, כניסה ביוני 2005.
34. Palestine Central Election Commission, *Central Elections Commission (CEC) Registers Over 67% of Eligible Voters*; תמסיר לעיתונות, 14 באוקטובר 2004: <http://www.elections.ps/Press%20Kit%2014-10/Press%20Release%20-%20English.doc> (ראו נספח ו').
35. Palestine Central Election Commission, *Central Elections Commission (CEC) Upcoming Presidential Elections: Facts and Statistics*, Press Release, January 8, 2005 (ראו נספח ו').
36. World Bank, *Developing the Occupied Territories: An Investment in Peace, Human Resources and Social Policy*, Vol. 6 (1993), pp. 5-10.
37. הלמ"ס של ישראל מפרסמת נתונים על סוף השנה. הנתון של הלשכה לדצמבר 1996 עודכן בחצי שנה, ל-2.135 מיליון איש, בעזרת נתוני הלידות שנתקבלו ממשד הבריאות הפלשתינאית ומנתוני ההגירה שנתקבלו ממשטרת הגבולות של ישראל. הלמ"ס הפלשתינאית עדכנה לאחור את נתוני מפקד האוכלוסין שערכה ב-9-10 בדצמבר 1997, לאומדן של אמצע 1997 של 2.783 מיליון נפשות. מספר זה מציג הבדלים בין הדו"ח שהכינה ג'וליה זמל עבור הלמ"ס של ישראל, *אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה*, לבין נתוני הלמ"ס הפלשתינאית *Demographic Indicators*

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

- .of the Palestinian Territory, 1997–2015, 1998
- .38 ניתוח נתוני ועדת הבחירות המרכזית של הרשות הפלשתינאית מובא בנספח ו'.
- .39 Bennett Zimmerman, Roberta Seid and Michael L. Wise, *Arab Population in the West Bank and Gaza*, January 10, 2005. Appendix C, pp.104-106, www.pademographics.com. הפירמידה של הלמ"ס של ישראל, מעודכנת ל-11 שנה עד 2004; נכללת גם באתר www.pademographics.com.
- .40 Israel Central Bureau of Statistics, *Demographic Characteristics of the Arab Population in Judea, Samaria, and Gaza. 1968-1993*. מחקר זה מעדכן את נתוני הלמ"ס של ישראל בהתאם לסטטיסטיקה של רישומי הלידות והפטירות המנוהלת על-ידי משרד הבריאות של הרשות הפלשתינאית, לנתוני יחידת המחשב של משטרת הגבולות של ישראל לגבי הגירה נכנסת ולנתוני משרד הפנים של ישראל לגבי הגירה פנימית. ניתן לעיין בפירמידות האוכלוסייה ובעדכוניהן באתר www.pademographics.com.
- .41 Palestine Central Election Commission, *Central Election Commission (CEC) Registers Over 67% of Eligible Voters*, תמסיר לעיתונות, 14 באוקטובר 2004 (ראו נספח ו').
- .42 הלמ"ס של ישראל, *תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993*. פרסום מס' 1025, יולי 1996.
- .43 Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015*. הלמ"ס הפלשתינאית מספקת נתונים גולמיים של שיעורי הלידות והפטירות נכונים לאמצע השנה, עבור כל שנה מאז 1997 ועד 2015. תרשים 3.1 מציג את כל נתוני הלידות, הפטירות וההגירה ישירות מתוך הנחות אלה של הלמ"ס הפלשתינאית.
- .44 Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*, www.moh.gov.ps כניסה לאתר באוגוסט 2004 עד ינואר 2005. כל שנה זמינה, עם נספחים מ-1996 עד 2003. שיעור הלידות בדיווחים העדכניים ביותר היה 669 אלף.
- .45 השוואה בין המסמך של הלמ"ס הפלשתינאית, *Demographic Indicators*, לבין הדו"ח של משרד הבריאות הפלשתינאי, *Health Status in Palestine Annual Reports*. נספח ז' מציג גם כיצד הלידות שחושבו לפי שיעורי הלידות של הלמ"ס הפלשתינאית מסתכמות ב-708 אלף, מ-1997 עד 2003.
- .46 שם.
- .47 International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). *Population and Education Prospects in the Western Mediterranean Region (Jordan, Lebanon, Syria, the West Bank and the Gaza Strip)*, Interim Report, July 1997, IR-97-046, p. 29.
- .48 PA Ministry of Education & Higher Education, *Statistics About General Education in Palestine*, Report 2003-2004 and Report 2004-2005. www.mohe.gov.ps.
- .49 Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*. כמה דו"חות מוקדמים יותר הוצאו מאתר האינטרנט של משרד הבריאות; כל הדיווחים הורדו מהאתר ואפשר לקבל אותם, למטרות מחקר סבירות, באתר www.pademographics.com.
- .50 Palestine Central Bureau of Statistics. *Demographic Indicators*, PA Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Report 2002*.
- .51 .PA Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Report 2003*.

52. PCBS, *Demographic Indicators*. PA Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*; PA Ministry of Education, *Statistics About General Education in Palestine*.
53. Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*. השוואת כל דו"ח שנתי לנתוני האוכלוסייה הכלולים בדו"חות השנתיים הקודמים מראה כי נתוני האוכלוסייה התאימו תמיד לנתונים האחרונים של הלמ"ס הפלשתינאית, אף-על-פי ששיעורי הריבוי היו תמיד נמוכים יותר מהשינויים בהיקף האוכלוסייה (למשל: משרד הבריאות היה מדווח על ריבוי של 2.5 אחוזים בקירוב, אבל היקף האוכלוסייה הכולל היה עלול להשתנות ב-4-5 אחוזים לעומת הדו"ח של השנה הקודמת).
54. Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*. שיעורי הלידות שנכללו בדו"חות השנתיים של 1996 עד 1998 הוגדלו בדו"חות השנתיים של 1999 ושל השנים שאחריה. ההשוואות מובאות בנספח ד'.
55. השוואה בין המסמך של משרד הבריאות *Health Status in Palestine Annual Report 1996*, נספחים 2 ו-3, לבין הדו"ח של הלמ"ס הפלשתינאית *Population by Age Groups in Years, Region, and Sex, 1977 Census*, www.pcbs.org, ב-21 באוגוסט 2004.
56. לידות 1998-1996: *Original Birth Levels reported in PA MOH, Annual Reports*; לידות 1996-1998: *Reported Births Levels in PA MOH, Annual Reports 2003-1999*; לידות 1999-2003: *Reports 1999-2003*, לידות מתואמות לרמות של 1996-1998; לחישובים, ראו נספח ד'.
57. שיעורי הריבוי כפי שפורסמו תחילה על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי: PA MOH, *Annual Reports*, נתוני 1996 מהדו"ח ל-1996, נתוני 1997 מהדו"ח ל-1997, וכי; רמות מתוקנות: PA MOH, *Annual Reports 2002*.
58. בתרשים 3.1 מוצג מודל שיעורי הלידה של הלמ"ס הפלשתינאית כשהוא מוחל על בסיס אוכלוסייה מורחב. בנספח ז' מוצג מודל שיעורי הלידות של הלמ"ס הפלשתינאית כשהוא מוחל רק על בסיס אוכלוסייה של תושבים בפועל.
59. דו"חות אחרונים של PA MOH, *Annual Reports and PA Ministry of Education, Statistics About General Education*.
60. השוואה בין תרשים 5.1 לבין מסמך *Demographic Indicators* שפרסמה הלמ"ס הפלשתינאית.
61. PA Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Report 1999*.
62. הלמ"ס של ישראל, *תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993*, לוחות 1 ו-2, עמ' 99-102, www.cbs.gov.il.
63. שם; PA MOH, *Health Status in Palestine Annual Report 1999*.
64. הלמ"ס של ישראל, *תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993*. פרסום מס' 1025, יולי 1996; גיליה זמל, *אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה*, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ישראל, 22 בדצמבר 1997 (דו"ח פנימי בעברית); המנהל האזרחי באיו"ש 1990, *אזור יהודה ושומרון עד שנת 2005*; המנהל האזרחי של ישראל, *אזור רצועת עזה עד שנת 2000*.
65. Set #1: PCBS, *Demographic Indicators*; Set #2: PA MOH, *Annual Reports* 1996-98; Set #3: PA MOH, *Annual Reports* 1999-2003; וניתוח בנספח ד'.
66. Palestine Central Bureau of Statistics, *Demographic Indicators of the Palestinian Territory, 1997-2015*. תרשים 3.1 נטל את כל הנתונים על לידות, פטירות והגירה ישירות מההנחות הללו של הלמ"ס הפלשתינאית ומדו"חות השנתיים של משרד הבריאות: *Health Status in Palestine Annual Reports*.

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

67. השוואה בין תרשים 5.1 לבין נתונים הלקוחים מסוכנות הביון המרכזית האמריקנית (ה-*The World Factbook 2004*: CIA).
68. הלמ"ס של ישראל, תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993, פרסום מס' 1025, יולי 1996; ג'וליה זמל, אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה.
69. נתוני מעברי הגבול של ישראל 1993-1990: הלמ"ס של ישראל, *תכונות דמוגרפיות של האוכלוסייה הערבית ביהודה שומרון ובחבל עזה 1968-1993*, עמ' 108-111; 1994: הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל 1996*; 1995-2003: מחלקת המחשב של משטרת הגבולות של ישראל; התחומים שנמדדו: תעודות זהות המתחילות ב-9 (עזה), ב-4 (הגדה המערבית) ו-8 (ירושלים המזרחית), נרשמים חדשים + תושבים שיוצאים - תושבים חוזרים, מעברי גבול לירדן, למצרים ודרך נתב"ג; המספרים הושגו ממשטרת הגבולות של ישראל על-ידי תא"ל (מיל') דוד שחף, חבר צוות המחקר הישראלי.
70. שם; PCBS, *Demographic Indicators*. ראו נספח ו' לנתונים השנתיים.
71. שם.
72. PCBS, *Summary Statistics, Palestinian Territory, 1997-2015*, תוקנו/פורסמו במרס 2005: www.pcbs.org או www.pcbs.gov.ps; כניסה לאתר ב-2 באפריל 2005. המודל המתוקן של הלמ"ס הפלשתינאית מצ"ב כנספח ב'.
73. שם.
74. הנתונים המשמשים במחקר זה כוללים גם פלשתינאים שנרשמו זה לא כבר כתושבים חוזרים לשטחים, כגון ההנהגה הפלשתינאית שהגיעה אחרי חתימת הסכמי אוסלו (בנספח ה' מופיע סיכום של הפעילות הכוללת בכל אחת מהשנים, בין 1990 ל-2003). מחקר זה לא הצליח לכמת שום הגירה בלתי רשמית משמעותית לתוך הגדה המערבית ולרצועת עזה.
75. אוריה שביט וג'יאל באנא, "טרנספר מרצון", *הארץ* (מדור המאמרים), 5 באוקטובר 2001.
76. FAFO, Norwegian Demographic Research Institute, November 2002.
77. Khaled Abu Toameh, "80,000 Palestinians Emigrated from Territories Since Beginning of Year", *The Jerusalem Post*, August 27, 2002.
78. Khaled Abu Toameh, 'Keep out the PA', *The Jerusalem Post*, September 11, 2004. "Thousands of families have begun moving back to Arab neighborhoods inside the capital's municipal boundaries like Shuafat, Beit Hanina, Wadi al-Joz and Ras al-Amud. Others have set their eyes on the adjacent Jewish neighborhoods of Neeveh Ya'acov, Pisgat Ze'ev, and French Hill."
79. מנהל האוכלוסין במשרד הפנים של ישראל, *מצגת: הגירה וקליטה של אזרחים זרים בישראל*, עמ' 9, נובמבר 2003.
80. הלמ"ס, טבלה 2.1: האוכלוסיה לפי דת וקבוצות אוכלוסיה http://www1.cbs.gov.il/shnaton55/st02_0l.pdf. ניתוח של נתונים מ-1993 עד 2003.
81. שם.
82. מנהל האוכלוסין במשרד הפנים של ישראל, *הגירה וקליטה של אזרחים זרים בישראל*. ההגירה התפצלה אפילו בכל שנה, מ-1993 עד 2003. הגירה היא במקרים רבים תהליך רב-שנתי, בגלל בקשות לאיחוד משפחות.
83. ארנון סופר וגיל שלו, *מימושה בפועל של תביעת השיבה הפלסטינית*, הקתדרה לגאואיסטרטגיה ע"ש ראובן חייקין ז"ל, אוניברסיטת חיפה, נובמבר 2004, תדפיס מתוך "אנסמבל" - איתור וניתוח סוגיות מרכזיות בביטחון לאומי (פרסום 7/2004) המכללה לביטחון לאומי.

84. בסיס סוף שנת 1996: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ישראל, ג'וליה זמל, אומדני אוכלוסייה סופיים לשנת 1996 ביהודה, שומרון וחבל עזה, לסדרת לידות מס' 3, ראו: הערה 57 לעיל ונספח ד'; לפטירות, ראו: הערה 65 לעיל; להגירה יוצאת/נכנסת לחוץ-לארץ, ראו: הערה 69 לעיל; להגירה לישראל, ראו: הערה 79 לעיל.
85. ראו הערה 3.
86. שם. זמינותם של נתוני סוף שנת 1996 בלמ"ס של ישראל ונתוני ביניים ברורים לכל שנה קלנדרית עד סוף 2003 גרמו לכך שהחישובים ייעשו לפי שנה קלנדרית. אולם המחקר חישב גם את התוצאות מאמצע שנת 1997 עד אמצע שנת 2004 לצורכי השוואה עם הלמ"ס הפלשתינאית, המדווחת על נתוני אמצע השנה. האומדנים לגבי אמצע שנת 2004 פחות מדויקים, מכיוון שתוקנו שישה חודשים קדימה, מפני שנתונים ישירים מינואר עד יולי 2004 לא תמיד היו זמינים.
87. לרציונליזציה של התחזית המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית, ראו תרשים 3.1 לפרטים, ואת המודל הסופי המסכם את תוצאות המחקר הנוכחי. ראו תרשים 4.1 לפרטים. גם המודל הסופי במחקר זה הורכב מאמצע שנת 1997 עד אמצע שנת 2004. ראו הערה 29 לדיון בהכנת האומדן לאמצע שנת 1997. הלמ"ס הפלשתינאית מכינה אומדנים לאמצע השנה. האומדן של הלשכה לתחילת שנת 2004 חושב כממוצע של אמצע השנים 2003 ו-2004.
88. PCBS, *Demographic Indicators 1997-2015*, ההבדל בין 2004 ל-2005. ראו נספח א' לנתונים מפורטים על כל שנה, מ-1997 עד 2015.
89. גידול אוכלוסייה נרשם ב-2003. לפרטים, ראו את המודל הסופי שהוצג בתרשים 4.1. בשנה האחרונה היינו עדים לריבוי טבעי של 81 אלף איש. ההגירה הנקייה וההגירה הפנימית לישראל הסתכמו ב-27 אלף איש ב-2003, שהביאו לריבוי כולל של 54 אלף איש בשנת 2003.
90. תחילה, כשפורסמו תוצאות המחקר, ב-10 בינואר 2005, ההבדלים בין אומדני הלמ"ס הפלשתינאית לבין חישובי המחקר היו יותר מ-1.42 מיליון נפשות בשנת 2004. לאחר הפרסום, ונוכח החלטות שמרניות בקשר להגירה פנימית, ההבדל הצטמצם מעט, ל-1.34 מיליון נפשות. כשחקר זה פורסם, ב-2005, צמח הפער כמעט עד 1.5 מיליון אנשים. ההפניות לתחזית המקורית של הלמ"ס הפלשתינאית נמשכות ללא הפרעה, על אף ההפחתות שעשתה הלשכה לאחרונה: Joseph A. D'Agostino, *Israel's Demographic Geopolitics*, Population Research Institute Weekly Briefing, Vol. 7, No. 33 (August 25, 2005).
91. PCBS, *Population by Age Groups in Years, Region, and Sex, 1997 Census*, www.pcbs.org/phc_97/popu.aspx, כניסה לאתר ב-21 באוגוסט 2004.
92. UNRWA, *Report of the Commissioner-General of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, 1 July 2004-30 June 2005*, Table I, Number of Registered Persons, p. 68.
93. שם, עמ' 17.
94. PCBS, *Demographic Indicators and Population by Age Groups in Years, Region, and Sex, 1997 Census*.
95. תרשים 5.1 משתמש בנתונים הלקוחים מתרשים 4.1 כדי לבטא את השינוי באחוזים בכל גורמי הריבוי, בכל שנה מ-1997 עד 2003.
96. תרשים 3.1 מציג את מודל שיעורי הריבוי הטבעי של הלמ"ס הפלשתינאית כשהוא מיושם לגבי בסיס אוכלוסין מורחב; נספח ז' מציג את מודל שיעורי הריבוי הטבעי של הלמ"ס הפלשתינאית כשהוא מיושם לגבי בסיס אוכלוסין של תושבים בלבד.
97. PCBS, *Demographic Indicators 1997-2015*, וכן תרשים 5.1, השוואת שיעורים שונים במודל של הלמ"ס הפלשתינאית ושיעורים שנמדדו במחקר הנוכחי.
98. שם.

99. מצגת של מר לואי שאבאנה, מנהל הלמ"ס הפלשתינאית: *Palestinian Population in the West Bank and Gaza - Current Situation and Future Projections*. מצגת הפאוור פוינט הנלווית הוצגה בפני משתתפי הסמינר שנקרא "היבטים דמוגרפיים של יחסי ישראל והפלשתינאים" ביוני 2005, שקף 5.
100. PCBS, *Demographic and Health Survey 2004*, תמסיר לעיתונות, 28 באוקטובר 2004, www.palestine-pmc.com/details.asp?cat=2&id=749.
101. מצגת של מר לואי שאבאנה ביוני 2005, שקף 5.
102. Palestine Ministry of Health, *Health Status in Palestine Annual Reports*.
103. PCBS, *Demographic and Health Survey 2004*, תמסיר לעיתונות, 28 באוקטובר 2004; www.Palestine-pmc.com; Palestine Ministry of Health, *Health Status in*; *Palestine Annual Report 2003 Annex 13*; www.moh.gov.ps, כניסה לאתר בנובמבר 2004.
104. בחישוב שיעור הפרייון הכולל מחלקים את מספר הלידות המוחלט במספר הנשים בגיל הפרייון בקבוצת אוכלוסייה מסוימת. חיבור התוצאות של כל שכבות הגיל (כל השכבות המתאימות לנשים בגיל הפרייון) מציג לנו את שיעור הפרייון הכולל, או את מספר הילדים שניתן לצפות כי אישה תלד במשך תקופת הפרייון שלה, אם שיעורי הלידות יישארו בעינם. מכיוון שמשרד הבריאות הפלשתינאי משתמש בתשומות נתוני האוכלוסייה הנמסרים לו במישרין על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית, יש להניח שחישובי שיעור הפרייון שלהם יגדלו ברגע שהם יתאימו את אוכלוסיית הנשים בגיל הפרייון לתושבים בלבד.
105. לעומת זאת, אם משרד הבריאות הפלשתינאי הגדיל את נתוני הלידות וכלל בהם גם רישום לידות של אנשים החיים בחוץ-לארץ או בישראל, יהיה צורך לתקן את חישובי הפרייון הכולל כלפי מטה. המחקר אינו משתמש כלל בשיעורי הפרייון, ומשתמש רק בנתוני הלידות בפועל שפורסמו על-ידי משרד הבריאות הפלשתינאי. שיעורי הפרייון, גבוהים או נמוכים, אינם משפיעים על חישובי האוכלוסייה בתוצאות המחקר.
106. UNRWA, *General of the United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, 1 July 2004-30 June 2005, Table 6*, מדדים נבחרים לגבי הפליטים הפלשתינאים, עמ' 73.
107. הערות 99 עד 103 לעיל.
108. United Nations Economics and Social Affairs, Population Division, *World Population Database, Jordan Country Profile*, <http://esa.un.org/unppplp2k0data.asp>; כניסה לאתר בדצמבר 2004. נתוני נקודות ייחוס למודל מובאים בנספח ח'.
109. הלמ"ס של ישראל, *האוכלוסייה, לפי דת וקבוצת אוכלוסייה*, טבלה 2.1, http://www1.cbs.gov.il/shnaton55/st02_01.pdf נתוני נקודות ייחוס למודל מובאים בנספח ח'.
110. שם. כולל גם חישובים סופיים של האוכלוסייה כפי שסוכמו בנתוני תרשים 4.1, המשתמש בנתוני הלמ"ס של ישראל עבור כל הקבוצות, מ-1967 עד 1995. אחרי 1995: היהודים וערביי ישראל - מתוך נתוני הלמ"ס של ישראל. נתוני הערבים בגדה המערבית וברצועת עזה מסתמכים על מסקנות מחקר זה.
111. 8- ביוני 2005 קיים "מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה" שליד הטכניון סמינר על הנושא: "היבטים דמוגרפיים של יחסי ישראל והפלשתינאים". התכנית כללה מצגת של המחקר הנוכחי: *האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה* מאת בנט צימרמן, מצגת מאת ד"ר אחמד חיליחל מהלמ"ס של ישראל, *מגמות דמוגרפיות בישראל*, מצגת מאת ד"ר יצחק רביד, *הסביבה הדמוגרפית בישראל*, ומצגת מאת מר לואי שאבאנה, מנהל הלמ"ס הפלשתינאית, *מגמות דמוגרפיות ברשות הפלשתינאית - תמונת המצב הנוכחית והתחזיות לעתיד*. מצגת הפאוור פוינט הנלווית שהוצגה בפני משתתפי הסמינר נקראה *תחזיות לגבי האוכלוסייה הפלשתינאית*.
112. PCBS, *Palestinian Population Projections*, שקף 37.

113. שם, שקף 40.
114. PCBS, *Summary Statistics, Palestinian Territory 1997-2015*. הלמ"ס הפלשתינאית מציגה את נתוני האוכלוסייה באמצע השנה, ואת שיעורי הלידות והפטירות הגולמיים בכל שנה, מ-1997 עד 2015. תרשים 6.1 נטל את כל נתוני הלידות, הפטירות וההגירה ישירות מהנחות אלה של הלשכה. כשהלשכה מפרסמת שיעורים מסוימים, המספרים המוחלטים עשויים לסבול משגיאות עיגול קלות, של 1,000-2,000.
115. הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל 2004*, פרק 2, "אוכלוסייה, אומדן אוכלוסייה", www1.cbs.gov.il/shnaton56/st02_00.pdf, "הגדרות: אוכלוסייה קבועה (דה יורה) כוללת תושבים קבועים - בעלי אזרחות ישראלית ותושבי קבע ללא אזרחות ישראלית (לרבות אלה הנעדרים מישראל פחות משנה בעת האומדן)... אוכלוסייה נוכחת (דה פקטו) כוללת את התושבים הקבועים והעולים בכוח הנמצאים בישראל או ביישובים היהודיים באזורי יהודה, שומרון וחבל עזה בעת האומדן".
116. PCBS, *Palestinian Population Projections*, שקף 40. מר שאבאנה מגן על השיטה הכוללת את תושבי חוץ-לארץ כאנשים "שיש להם זכות לחזור מיד, כפי שהוגדר ב'הצהרת העקרונות' של אוסלו". נוסף על כך, ראו את נספח ג', להגדרה מורחבת של הלמ"ס הפלשתינאית למפקד אוכלוסין דה פקטו, הכולל אנשים החיים בחוץ-לארץ.
117. שם, שקף 30.
118. שם. שקפים 15 עד 29 מתוך מצגת של 48 שקפים מותחים ביקורת על חישובי נתוני הפריון שפרסם משרד הבריאות הפלשתינאי. למרבה האירוניה, המידע האחרון של הלידות הרשומות ברשות הפלשתינאית רק הבלית את הפער הגדול יותר בין הנתונים החדשים לבין רמות הלידה שנכללו בתחזיות העדכניות ביותר של הרשות הפלשתינאית, כפי שהן מופיעות בשקף 13.
119. שם, שקף 29.
120. שם, שקפים 26 ו-27.
121. PCBS, *Summary Statistics, Palestinian Territory 1997-2015*, www.pcbs.gov.ps. כניסה לאתר ב-2 באפריל 2005 (מצ"ב כנספח ב'). ראו תרשים 6.1 לחישובי הלידות במודל המתוקן של הלמ"ס הפלשתינאית. חישובי הלידות מתוך מודל האוכלוסייה העדכני של הלמ"ס הפלשתינאית פשוט, ואינו שנוי במחלוקת. הלשכה מציגה את הנתונים הבאים: שיעורי לידות ופטירות גולמיים, שיעורי הגירה, אוכלוסייה באמצע כל שנה ובסוף כל שנה. נתונים אלה מספקים די מידע לחישובים פשוטים של נתוני לידות, פטירות והגירה הנכללים במודל של הלמ"ס הפלשתינאית.
122. שם. זהה לשקף 13 של הלמ"ס הפלשתינאית, "תחזיות האוכלוסייה הפלשתינאית": נספח ז' מציג גם כיצד חישוב הלידות בעזרת שיעורי הלידות של הלמ"ס הפלשתינאית מהמודל האחרון שלה לפי בסיס של תושבים בלבד מניב נתוני לידות דומים לרמות הלידות הנמוכות של משרד הבריאות וללידות הרשומות שהוצגו על-ידי הלמ"ס הפלשתינאית ב-8 ביוני 2005.
123. סדרה 1: PCBS, *Demographic Indicators*; סדרה 2: PA MOH, *Annual Reports 1999-2003*; סדרה 3: PA MOH, *Annual Reports 1996-98*, וניתוח בנספח ד'; סדרה 4: PCBS, *Summary Statistics, Palestinian Territory 1997-2015* (מצ"ב כנספח ב'); סדרה 5: PCBS, *Palestinian Population Projections*, שקפים 26 ו-27; סדרה 6: ראו נספח ז'.
124. PCBS, *Palestinian Population Projections*, שקף 38: "הלמ"ס הפלשתינאית מקדמת בברכה קבלת נתוני הגירה מהשלטונות הישראליים; גבולות [כך!] אינם בשליטתנו, ואנו מפצירים ומצפים שהחוקרים יפנו לשלטונות הישראליים כדי שימסרו ללמ"ס הפלשתינאית את נתוני ההגירה".
125. PCBS, *Palestinian Population Projections*, שקפים 34 ו-35.
126. Palestine Central Elections Commission, *Central Elections Commission (CEC) Upcoming Presidential Elections: Facts and Statistics*, Press Release,

פער המיליון : האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה

Palestine Central Elections Commission, (נכלל בנספח ו'); January 8, 2005
Focus on Elections in East Jerusalem, תמסיר לעיתונות, 6 בינואר 2005 (נכלל
בנספח ו').

PA Central Elections Commission *Central Elections Commission (CEC)* .127
Registers Over 67% of Eligible Voters, תמסיר לעיתונות, 14 באוקטובר
<http://www.elections.ps/Press%20Kit%2014-10/Press%20Release%20-,2004>
English .doc (נכלל בנספח ו').

.128 נתוני המקור והחישובים כלולים בנספח ו'.

UNRWA, *General of the United Nations Relief and Works Agency for* .129
Palestine Refugees in the Near East, 1 July 2004-30 June 2005, p. 16